อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

เอก เชื้อ แก่นทับทิม

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันที่ 21 ธันวาคม 2511

อนุสรณ์

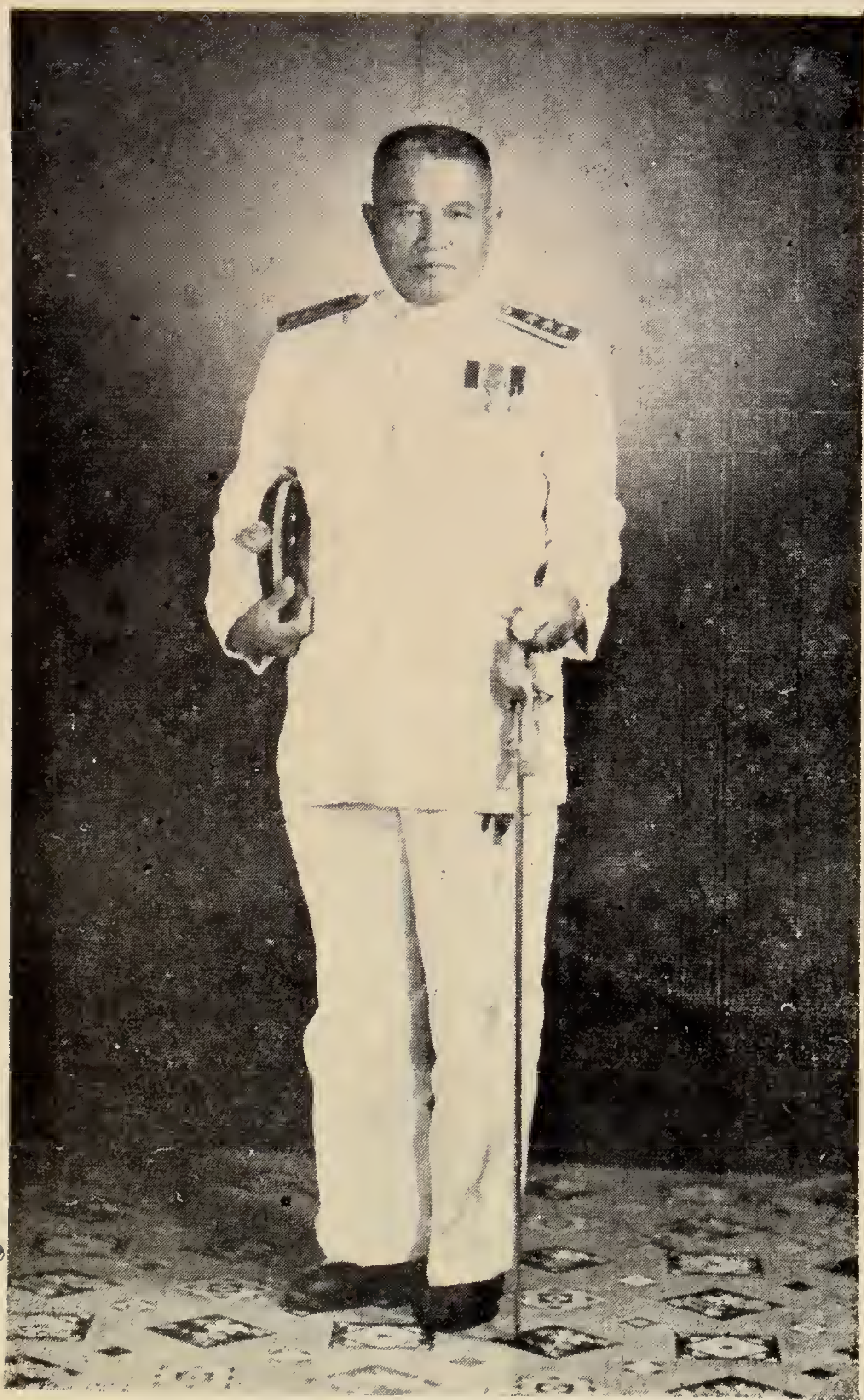
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ร้อยเอก เชื้อ แก่นทับทิม

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันที่ 21 ธันวาคม 2511

ร้อยเอก เชื้อ แก่นทับทิม

ชาตะ 26 มีนาคม 2439

มรณะ 10 กันยายน 2511

ประวัติสังเขป

ร้อยเอก เชื้อ แก่นทับทิม

คุณพ่อเป็นบุตรคนที่ห้าของพระพิชัยเรืองเดช (วรรณ แก่นทับทิม) และ นางใหญ่ แก่นทับทิม เกิดเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2439 ณ บ้านคองแคง หมู่ที่ 3 ตำบลคองแคง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน 6 คน คือ

1. หลวงลุงบุญ (ถึงแก่มรณภาพ)
2. นางแปลก ลูกเสือ
3. นายวงศ์ แก่นทับทิม
4. นางคลัง ศิริเดช (ถึงแก่กรรม)
5. ร้อยเอก เชื้อ แก่นทับทิม
6. จ่านายสิบตำรวจ ชิด แก่นทับทิม

เมื่อเยาว์วัย ได้ศึกษาเล่าเรียนในสำนักวัดสัตตนาถปริวัตร จนจบชั้นประถม 3 (ในสมัยนั้น) แล้วสมัครเข้าเป็นนักเรียนนายสิบ เหล่าทหารราบ เมื่อปี พ.ศ. 2456 สำเร็จการศึกษา

ออกรับราชการ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2457 ได้รับการแต่งตั้งยศเป็นว่าที่สิบตรี และรับราชการทหารตลอดมา จนกระทั่งลาออกรับบำนาญในปี พ.ศ. 2492 สำหรับประวัติรับราชการ มีดังนี้

ยศ

สิบตรี	5 พฤศจิกายน	พ.ศ. 2457
สิบโท	14 กันยายน	พ.ศ. 2460
สิบเอก	10 ตุลาคม	พ.ศ. 2462
จ่านายสิบ	29 สิงหาคม	พ.ศ. 2474
ว่าที่ร้อยตรี	16 สิงหาคม	พ.ศ. 2484
ร้อยตรี	กุมภาพันธ์	พ.ศ. 2485
ร้อยโท	กรกฎาคม	พ.ศ. 2487
ร้อยเอก	19 เมษายน	พ.ศ. 2491

เหรียญ

เหรียญจักรมาลา	6 พฤษภาคม	พ.ศ. 2472
เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ	มีนาคม	พ.ศ. 2476
เหรียญเงินมงกุฎ	20 กันยายน	พ.ศ. 2480
เหรียญทองมงกุฎ	20 กันยายน	พ.ศ. 2482
เหรียญทองช้างเผือก	20 กันยายน	พ.ศ. 2485

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย 19 กันยายน พ.ศ. 2485

เบญจมาภรณ์ช้างเผือก 4 ธันวาคม พ.ศ. 2491

บุตร – ธิดา

คุณพ่อมีบุตร – ธิดาทั้งหมด 16 คน ดังนี้

ก. เกิดจากคุณแม่แจ่ม แก่นทับทิม 9 คน คือ

1. ร้อยโท วิเชียร แก่นทับทิม
2. นางจิราภรณ์ จตุรภัทร
3. นางเยี่ยม ชายเสม
4. พันโท ชุ่ม แก่นทับทิม
5. นางละออง อนุรักษ์
6. นางแฉล้ม สัมมาทัต
7. นางฉลวย จันทร์พิพัฒน์
8. นางเฉลา เย็นบุตร
9. จ่าสิบเอก วิชาญ แก่นทับทิม

ข. เกิดจากคุณแม่คล้อย แก่นทับทิม 3 คน คือ

1. นางสมจิตร ปานผลานานนท์

2. นางกำจัด นิลเลื่อม (ถึงแก่กรรม)

3. นายประสิทธิ์ แก่นทับทิม

ค. เกิดจากคุณแม่เลื่อน แก่นทับทิม 4 คน คือ

1. นายชูชาติ แก่นทับทิม

2. นางเชาวลีย์ ถาวรวงศ์

3. นางสาวผกายรัตน์ แก่นทับทิม

4. นายพิเชษฐ์ แก่นทับทิม

ในด้านศาสนกิจนั้น นับได้ว่าท่านเป็นผู้ยึดถือหลักธรรมในทางศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด ท่านเป็นผู้ที่ใฝ่ใจในการศาสนามาตั้งแต่อยู่ในราชการแล้ว โดยได้รับหน้าที่ในด้านนี้อยู่บ่อยครั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2475ได้อุปสมบทหนึ่งพรรษา ณ วัดช่องลม อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี และเมื่อท่านออกจากราชการ ก็ได้อุทิศเวลาไปในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ในส่วนเกี่ยวกับวัดวาอารามนั้น ท่านก็ได้มีส่วนอยู่บ่อยครั้งในเรื่องก่อสร้างซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อที่จะให้อำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุและประชาชน ก่อนที่ท่านจะถึงแก่กรรมได้เป็นผู้ริเริ่มสร้างฌาปนสถาน เพื่อสาธารณกุศลขึ้นที่วัดราชสิงขรณ์ ตำบลเกาะ

พลับพลา อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี แต่น่าเสียดายที่ท่านถึงแก่กรรมอย่างกระทันหัน ไม่ทันเห็นผลสำเร็จของงานที่ท่านได้ตั้งเจตนาไว้

โดยปกติคุณพ่อไม่ชอบอยู่ว่างเฉย แม้อายุจะย่างเข้าวัยชราแล้วก็ตาม หาได้เป็นอุปสรรคในด้านความคิดและการทำงานของท่านไม่ คุณพ่อได้เริ่มกิจการด้านโรงสีขึ้น งานขั้นต้นดำเนินไปได้ผลเป็นที่น่าพอใจยิ่ง นอกจากนั้นคุณพ่อยังใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในด้านการบุญกุศล จนเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกับชาวบ้านโดยทั่วไป ความเมตตาและเป็นกันเองซึ่งเป็นอุปนิสัยของท่านยังผลให้กิจการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี ทางกระทรวงมหาดไทย จึงได้แต่งตั้งให้ เป็น สมาชิกสภาจังหวัดประเภท 2 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2498และดำรงตำแหน่งนี้ติดต่อกันมา 4 สมัย จนกระทั่ง . . . เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันและนำความเศร้าสลดใจมาสู่ลูก ๆ และญาติมิตรทุกคน นั่นคือ . . . เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2511 คุณพ่อรู้สึกปวดท้อง แต่เนื่องจากท่านเป็นคนอดทน จึงมิได้ปริปากบ่นให้ผู้ใดทราบ เพราะความเกรงใจกลัวจะทำให้คนอื่นลำบาก จนกระทั่งเห็นว่า

อาการปวดกำเริบมากขึ้น จึงได้ไปโรงพยาบาลเมืองราชบุรี แพทย์ได้ฉีดยาให้ แต่อาการไม่ทุเลา ครั้นถึงวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2511 แพทย์ได้แจ้งให้ทราบว่า ไส้ติ่งอักเสบ ควรจะนำไปผ่าตัดที่โรงพยาบาลในกรุงเทพ ฯ พวกลูกจึงได้นำมาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2511 เมื่อแพทย์ตรวจพบว่าไส้ติ่งเป็นหนองและแตกแล้วจึงรีบทำการผ่าตัดทันที หลังจากการผ่าตัดแล้วอาการของคุณพ่อดีขึ้น จนพวกลูกที่เฝ้าพยาบาลค่อยคลายความกังวล แต่ครั้นถึงวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2511 คุณพ่อมีโรคอื่นเข้าแทรกคือไตไม่ทำงาน เป็นเหตุให้อาการทรุดหนักลง และถึงแก่กรรมเมื่อเวลาประมาณ 22.30 น. รวมอายุได้ 72 ปี 5 เดือน 15 วัน.

พระคุณของพ่อ

พ่อ ได้ให้กำเนิดลูกมา
พ่อ ได้เลี้ยงรักษาจนเติบใหญ่
พ่อ เป็นทุนหนุนให้ลูกเจริญวัย
พ่อ อวยชัยเผยวจีได้ชี้แจง
พ่อ ได้กล่าวถ้อยคำนำประโยชน์
พ่อ ชี้โทษมิให้ทำกรรมแสยง
พ่อ รักลูกด้วยใจไม่เคลือบแคลง
พ่อ ดัดแปลงกิริยาวาจาใจ
พ่อ เป็นร่มโพธิ์ทองของลูกแก้ว
พ่อ ผ่องแผ้วปรีดาจะหาไหน
พ่อ รักลูกผูกไว้ในหทัย
พ่อ ตั้งใจให้ลูกดีมีวิชา
พ่อ ประหยัดดีมีอดทน
พ่อ ฝึกฝนให้ลูกนี้การศึกษา
พ่อ ทำงานหนักเหนื่อยเมื่อยกายา
พ่อ ไม่เคยเอ่ยวาจาบ่นสักคำ

พ่อ เห็นลูกได้ดีไม่เดือดร้อน
พ่อ อวยพรเชิดชูอุปถัมภ์
พ่อ เคยห้ามสิ่งใดลูกไม่ทำ
พ่อ แนะนำลูกไปในทางดี
พ่อ เป็นพรหมของบุตรสุดรำพัน
พ่อ ไฝ่ฝันให้โอรสหมดทุกข์
พ่อ ไม่ชั่วเป็นตัวอย่างฝ่ายข้างดี
พ่อ ทำชีวิตลูกให้ได้เจริญ
พ่อ เป็นคนมีค่าในตาลูก
พ่อ ทำถูกลูกยากล้าสรรเสริญ
พ่อ เป็นผู้เลอเลิศลูกเพลิดเพลิน
พ่อ ดีเกินสุดสรรคำมารำพัน
พ่อ สถิตอยู่สถานวิมานไหน
พ่อ ตั้งใจรับผลกุศลขันธ์
พ่อ มีจิตลูกอุทิศจิตผูกพันธ
พ่อ สุขสันต์เสวยบุญพระคุณเอย

โดย พระศรีวิสุทธิเมธี
วัดสระเกศ ฯ คณะ ๔ พระนคร

งานศพ

และ

อธิษฐานใจ

โดย

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

คำนำ

พ.ท. จรัญ ส้มมาท้ต มาบอกให้ทราบว่า จะพระราชทานเพลิงศพ ร.อ. เชื้อ แก่นทับทิม ผู้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ในการพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ มีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือประเภทธรรมเป็นของแจก เป็นการบูชาต่อพระพุทธภาษิตที่ว่า "**สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ**" การให้ทานธรรมเป็นการให้ที่ชำนะการให้ทั้งปวง นับว่าเป็นการกระทำที่ดีอีกประการหนึ่ง และเป็นการช่วยกันเผยแผ่ธรรม ของพระพุทธเจ้าให้ชาวโลกได้รู้ได้เข้าใจในธรรม

อาตมาได้ทราบแล้วอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ ตามความประสงค์ ขออำนาจกุศลบุญราศีที่ บุตร–ธิดา ได้พร้อมใจกันกระทำในครั้งนี้ จงสำเร็จแก่ ร.อ. เชื้อ แก่นทับทิม ผู้ถึงแก่กรรมไปแล้วจงทุกประการ ขอให้ชาวโลกทั้งหลายจงรู้แจ้งเห็นจริงในธรรม ขอให้พระธรรมจงคุ้มครองใจตนให้เจริญด้วยคุณธรรมทุกเมื่อเถิด

พระบัญญานันทมุนี

(พระบัญญานันทมุนี)

๒๓ พ.ย. ๒๕๑๑

เรื่องงานศพ

โดย

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

ท่านผู้จะต้องตายทั้งหลาย

เมื่อเรียกว่าท่านผู้จะต้องตาย คนที่ได้ฟังคงจะนึกเคือง ในใจว่า ท่านเจ้าคุณปัญญานันทะ มาแช่งเราเสียแล้วในการที่มาเรียกว่าท่านผู้จะต้องตาย ความจริงนั้นเราทุกคนก็จะต้องตายด้วยกันทั้งนั้น ทั้งผู้ฟังทั้งผู้แสดงปาฐกถาก็จะต้องตายด้วยกันทุกคน หนีความตายไปไม่พ้น แต่ถ้าใครมาพูดว่าคุณนี้ไม่ช้าจะต้องตาย จะไม่มีใครชอบสักคนเดียว ก็เพราะว่าคนเราต้องการจะอยู่ในโลกนาน ๆ ไม่อยากตาย ตามปกติคนเราไม่ต้องการความทุกข์ความเดือดร้อน และไม่อยากตาย การอยู่ในโลกนั้นมันยุ่ง แต่เราก็อยากจะอยู่นาน ๆ อันนี้เป็นเรื่องความต้องการของมนุษย์

เพราะฉะนั้นเมื่อได้ยินเสียงทักทายว่า ท่าน ผู้ จะ ต้อง ตาย ทั้งหลาย ญาติโยมก็อย่าไปโกรธไปเคือง แต่ให้เข้าใจว่าท่านเตือนให้เราทั้งหลายรู้เนื้อรู้ตัวว่า เรานี้จะต้องตายสักวันหนึ่ง แต่ว่ากำหนดไม่ได้ว่าจะตายวันไหน วันนี้เรามาประชุมกันที่ฌาปน-สถานแห่งนี้ ก็มาประชุมกันเนื่องจากเรื่องเกิดเรื่องตาย เพราะมีเรื่องเกิดก่อนแล้วจึงมีเรื่องตายตามมา เรามาประชุมกันด้วยเรื่องสองประการนี้ แต่โดยมากเรามักจะพูดแต่เรื่องตาย ไม่ได้พูดโยงไปถึงเรื่องของการเกิด ความจริงการตายนั้นมันเนื่องมาจากการเกิด ถ้าไม่มีการเกิดก็ไม่มีการตาย แต่เวลาใดมีเรื่องการตาย ก็พูดแต่เรื่องเฉพาะหน้าในเรื่องของการตายเพียงแต่ประการเดียว ขอให้เราทั้งหลายเข้าใจว่า ตายกับเกิดเป็นของคู่กัน เราทุกคนกำลังเกิดอยู่และทุกคนกำลังตายอยู่ ตายอยู่เกิดอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่ลืมตาขึ้นดูโลก เราก็เรียกว่าคนเกิด ความจริงคนนั้นก็ตายแล้วในขณะนั้น แล้วก็เกิดอีกในขณะนั้น การตายการเกิดจึงเป็นของคู่กันตลอดไปไม่มีการหยุดยั้ง จนกว่าจะถึงเวลาการเกิดมันหมดไป เพราะว่าเครื่องปรุงแต่งมันไม่มีก็เรียกว่าเป็นความตายกันไปตอนหนึ่ง ปิดฉากไปตอนหนึ่ง

ในขณะนี้เราอยู่ในสภาพมาดูคนอื่นเขาบิดฉาก คือตายไปคนหนึ่ง เราทั้งหลายก็มาช่วยกัน การช่วยกันในรูปอย่างนี้เป็นการกระทำตามประเพณี เพราะเราทั้งหลายเป็นผู้อยู่ในโลก คนที่เจริญทั้งหลายนั้นต้องมีประเพณี อันตนจะต้องจัดต้องทำตามฐานะ คนที่ไม่มีพิธีรีตองหรือไม่มีประเพณีอะไรเลยนั้น ก็มักจะเป็นคนประเภทป่าเถื่อน ที่ยังไม่มีความเจริญ ไม่มีความก้าวหน้า เขาเรียกว่าไม่มีอารยธรรมเป็นหลักปฏิบัติ แต่ถ้าเป็นคนที่มีความเจริญพอสมควร ก็ย่อมจะมีระเบียบประเพณี อันตนจะต้องปฏิบัติด้วยกันทั้งนั้น อย่าว่าแต่คนในบ้านในเมืองเลย แม้แต่คนตามป่าตามดง ซึ่งเรียกว่าชาวป่าชาวเขา อันยังไม่เจริญเหมือนกับพวกเราชาวเมือง เขาก็มีขนบธรรมเนียมประเพณีอันเกี่ยวกับการเกิดการตายโดยเฉพาะในเวลาตายนั้น เขาก็มีประเพณีอันจะต้องจัดต้องทำกันตามสมควรแก่ฐานะ ใช้เวลาน้อยบ้างใช้เวลายืดยาวบ้าง เป็นเรื่องที่ต้องทำด้วยกันทั้งนั้น คนเราเมื่อเกิดก็ต้องมีตาย เรื่องเกิดทำเรื่องอย่างใด เวลาตายก็ต้องทำเรื่องอย่างเดียวกัน สำหรับเราอยู่ในบ้านในเมืองมีความเจริญมีความคิดความอ่าน เราจึงต้องจัดพิธีเกี่ยวกับการ

ตายหลายสิ่งหลายประการ พิธีเกี่ยวกับการตายนั้นมักจะเนื่อง กันในทางศาสนา เพราะเป็นเรื่องบำเพ็ญคุณงามความดี ตามหลักคำสอนในทางศาสนาทุก ๆ ศาสนา มีประเพณีเกี่ยวกับการตายทั้งนั้น

ความจริงพระพุทธศาสนาของเรานั้น เรื่องประเพณีมีน้อย มุ่งการปฏิบัติธรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่ว่าศาสนาอยู่กับคน ๆ อยู่ในสังคม เรื่องเกี่ยวกับคนเกี่ยวกับสังคมนี้ ก็ต้องมีเรื่องปฏิบัติต่อกันเพื่อเป็นการผูกมิตรไมตรีกัน เพื่อแสดงออกซึ่งความรู้สึกในทางจิตว่า เราได้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้นบุคคลนี้ ในรูปอย่างใด เราจึงได้ประพฤติตามประเพณีที่ได้เคยกระทำกันมา โดยเฉพาะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อมีการตายเกิดขึ้น เราก็นิมนต์พระมากระทำพิธีในทางศาสนานับตั้งแต่เริ่มสวดพระอภิธรรมบ้าง การเทศนาบ้าง การสนทนากันในงานศพนั้นบ้าง อันการกระทำในรูปดังที่กล่าวนี้ ก็เป็นไปในรูปของการศึกษา ในรูปของการปฏิบัติ ในรูปของการเผยแผ่ธรรมแก่คนที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจนั้นเอง เช่นว่าการนิมนต์พระมาสวดพระอภิธรรม ความจริงเวลาพระท่านสวดนั้น เราฟังไม่รู้เรื่อง เพราะพระท่านสวด

เป็นภาษาบาลี แต่ถึงจะฟังไม่รู้เรื่อง พอพระท่านขึ้นว่านะโม เราทุกคนนั่งอยู่ในอาการสงบ พนมมือเรียบร้อยไม่มีการพูด การคุยกัน เว้นแต่พวกขี้เมาบางคน ที่เล่นหมากรุกก็ไม่เลิกเล่น คุยกันก็ไม่เลิกคุย พวกนั้นเป็นพวกนอกวงนอกบัญชี เขายกเว้นให้พวกหนึ่ง แต่พวกที่อยู่ในวงหรือว่าในบัญชีนั้น โดยมากเมื่อพระเริ่มสวดนะโมก็นั่งด้วยอาการสงบเรียบร้อย อาการที่นั่งสงบนั้นเราได้ความสงบในทางวาจา ใจของเราก็จดจ่ออยู่กับเสียงของพระ พระท่านสวดไปใจเราก็ฟังเสียงนั้น เอาเสียงนั้นเป็นอารมณ์ไม่ให้ใจฟุ้งซ่านไปในเรื่องอื่น ให้อยู่กับเสียงที่พระท่านสวดตลอดเวลาการกระทำในรูปเช่นนั้นก็เป็นการปฏิบัติในด้านสมาธิคือการกระทำสมาธิ คนเราถ้าใจเป็นสมาธิก็ย่อมจะเกิดความรู้บางประการ แล้วก็ได้ความสงบในทางใจ ในขณะที่จิตเป็นสมาธิอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับธรรม บาปไม่เกิดขึ้นกับเราในขณะนั้น เรามีความสุขความสงบในทางใจ นี่คือประโยชน์ที่เราได้รับจากการฟังพระท่านสวดพระอภิธรรม

เพราะฉะนั้นจึงให้ถือเป็นธรรมเนียมว่า เมื่อพระเริ่มสวดพระอภิธรรม เราก็นั่งด้วยอาการสงบตลอดเวลา พระท่านสวด

ก็ไม่ยาวมีระยะหยุด คือจบไปทีหนึ่งก็หยุดเสียทีหนึ่ง เพื่อให้ญาติโยมได้พักผ่อนเปลี่ยนอิริยาบถ พระผู้สวดเองก็ได้พักผ่อนเปลี่ยนอิริยาบถด้วยเหมือนกัน แต่ถ้าเรามีความเข้าใจคือรู้ความคำแปล ความหมายของเรื่องที่พระท่านสวดแล้ว เราก็จะได้ความซาบซึ้งในเรื่องนั้นมากขึ้น อันนี้ก็เป็นบุญกริยา คือการกระทำที่เป็นบุญส่วนหนึ่ง ในรูปของการศึกษาและปฏิบัติ การเผยแผ่ธรรมในขณะงานศพอยู่กับบ้าน นอกจากการสวดพระอภิธรรมแล้ว บางทีเราก็นิมนต์พระมาแสดงธรรมด้วย การแสดงธรรมในงานศพนั้น ก็เพื่อจะเอาธรรมมาระงับจิตใจของเราผู้เป็นเจ้าภาพ เพราะเราผู้ที่เป็นเจ้าภาพแต่ละคนนั้น มีความเศร้าโศกอยู่ในใจ มีความทุกข์ มีปัญหา ความเศร้าโศกหรือความทุกข์ที่เกิดขึ้นในใจนั้น เกิดขึ้นจากอะไร ก็เกิดขึ้นจากความยึดถือว่า สิ่งนั้นเป็นตัวเราเป็นของเรา เช่นเราถือว่ามารดาบิดาของเรา สามีภรรยาของเรา ลูกหญิงลูกชายของเรา สิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นของเรา ความยึดถือในเรื่องใดเกิดขึ้น ย่อมเป็นทุกข์เพราะเรื่องนั้น เมื่อมีความยึดความติดในเรื่องอันใดก็ย่อมจะมีทุกข์ โดยเฉพาะความทุกข์เมื่อจากกันด้วยเรื่องเกี่ยวกับความตายนั้น นับว่าเป็นความทุกข์ขนาดหนัก เพราะว่าเมื่อ

ตายแล้วจะไม่ได้เห็นหน้ากันอีก ทุกคนก็ต้องมีความทุกข์ในทางใจ ความทุกข์นั้นเป็นโรคอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในใจของใครแล้วมักจะเป็นโรคเรื้อรัง ถ้าไม่มีการรักษาเยียวยา โรคนั้นก็มักตั้งอยู่นานๆ ก็เรียกว่าตรมตรอมใจเหี่ยวแห้งใจแล้วก็มีความทุกข์เรื่อยไปตลอดเวลา เมื่อมีความคิดถึงบุคคลนั้น เช่นได้เห็นที่นั่งก็เป็นทุกข์ ได้เห็นที่นอนก็เป็นทุกข์ ได้เห็นเครื่องใช้ไม้สอยอันเตือนให้นึกถึงผู้ที่ตายจากไป เราก็มีความทุกข์ในทางใจ เวลากินเคยกินด้วยกันเมื่อเห็นขาดไปคนหนึ่ง เราก็มีความทุกข์ อันล้วนเป็นเรื่องของการยึดถือติดพันในเรื่องนั้นๆความยึดถือความติดพันนี้ เกิดเพราะเรื่องอะไร เกิดเพราะเราไม่รู้ชัดตามความเป็นจริง ในเรื่องซึ่งควรจะรู้ควรจะเข้าใจ คือไม่รู้ว่าคนเราเกิดมาแล้วจะต้องมีการพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นธรรมดา ความจริงพระท่านก็สอน ๆ ให้เราพิจารณา เช่นอภิณหปัจจเวกขณ์ห้าประการ ที่ท่านสอนให้เราพิจารณาว่า เราจะต้อง แก่เป็นธรรมดาหนีจากการแก่ไปไม่พ้น เราจะต้องเจ็บไข้เป็นธรรมดา หนีจากความเจ็บไข้ไปไม่พ้น เราจะต้องตายเป็นธรรมดาหนีจากการตายไปไม่พ้น เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นธรรมดา เราหนีจากเรื่องนั้นไปไม่พ้น เราทำสิ่งใดไว้เราก็

ต้องได้รับผลอันเกิดจากการกระทำนั้น อันนี้เป็นบทสำหรับพิจารณา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งชัด ในเรื่องนั้น ๆ ตามความเป็นจริงเพื่อจะไม่ให้เศร้าโศกอาลัยอาวรณ์มากเกินไป เพราะการเศร้าโศกทำให้เกิดความทุกข์ ต้องเสียน้ำตา ต้องเหี่ยวแห้งใจ บางทีก็รับประทานไม่ได้นอนไม่หลับ ถ้าเป็นหลาย ๆ วันก็ทำให้อายุสั้น ทำให้ตนไม่สบายมากเรื่อง เพราะฉะนั้นในเวลาที่มีงานศพอยู่ในบ้าน เราจึงนิมนต์พระมาเทศน์ การนิมนต์พระมาเทศน์ก็เท่ากับว่า เราเชิญหมอมาช่วยรักษาโรคทางใจของเรานั้นเอง เพราะว่าพระธรรมคำสั่งสอนนี้ เป็นยารักษาโรคทางใจ พระผู้มีพระภาคของเราทรงค้นพบ แล้ววางไว้เป็นบทเป็นแบบ เพื่อให้เรานำมาใช้แก้โรคทางใจ เราก็ไปหาหมอคือพระให้ช่วยบอกยาให้แก่เรา เราจึงได้ฟังธรรมเทศนาในขณะที่อยู่ในงานศพ การกระทำในรูปเช่นนั้น ก็เป็นการศึกษาไปในตัว เป็นการปฏิบัติธรรมไปในตัว แล้วก็เป็นการเผยแผ่ธรรมไปในตัว เพราะในงานศพมีคนหลายพวกหลายเหล่ามาชุมนุมกัน เมื่อเขามาแล้วอย่าให้เขามาเปล่า ให้เขาได้อะไร ๆ กลับไปบ้างตามสมควรแก่ฐานะ การกระทำอย่างนี้จึงนับว่าเป็นประเพณีที่ดีงาม อันเราทั้งหลายได้กระทำกันอยู่ ความจริงใน

งานศพทั่วๆ ไปนั้น เราควรจะมุ่งเผยแผ่ธรรม ปฏิบัติธรรม ศึกษาธรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ไม่ควรจะมีสิ่งเหลวไหลเข้ามาเจือปนในงานศพ เช่นความสนุกไม่เข้าเรื่อง หรือเลี้ยงกันให้สิ้นเปลืองด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่องที่ไม่ควรเลี้ยง หรือว่าการเล่นในเรื่องที่ไม่ควรจะเล่น อันนี้เป็นเรื่องทำลายเศรษฐกิจที่ไม่ได้ประโยชน์ทางจิตใจ เราควรจะมุ่งเอางานศพนั้นเป็นสถานที่เป็นวัตถุสำหรับศึกษา เพื่อให้เกิดปัญญา เกิดความรู้แจ้งชัดในเรื่องของชีวิตของเราเอง ตามความเป็นจริง อันนี้จะเป็นการชอบการควรประการหนึ่ง

ในพิธีงานศพของเมืองไทยเรานี้ มีประเพณีดีงามอยู่อันหนึ่งคือ เมื่อมีการเผาศพก็มักจะมีการพิมพ์หนังสือเพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ที่มาในงานศพ การพิมพ์หนังสือนี้เกิดขึ้นในยุคกรุงรัตนโกสินทร์เรานี่เอง ที่ได้ทำขึ้นก็เพราะเห็นว่าคนไม่มีหนังสือจะอ่าน เมื่อมีงานศพก็ควรจะทำทานในด้านธรรมไปด้วย จึงได้พิมพ์หนังสือธรรมบ้าง หรือหนังสือที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ศิลปกรรม หรือเรื่องอันใดอันหนึ่งที่น่าศึกษา เราไปในงานศพก็ได้หนังสือติดมือติดไม้มา หนังสือที่ได้มานั้นควรจะถือว่าเป็นของมีค่ามีราคา ที่คณะเจ้า

ภาพเขาเสียสละ เพื่อให้เกิดปัญญาแก่ผู้ที่ได้รับทุกคน เราก็ควรเก็บหนังสือนั้นไว้ที่เหมาะที่ควร แล้วควรจะอ่านให้เกิดความรู้ความเข้าใจ อย่าเอาไปทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ นาน ๆ เด็กก็เก็บเอาไปขายเจ๊กขายข้าวพองเสีย ก็ไม่ได้ประโยชน์คุ้มกับการลงทุนไป ในสมัยนี้นับว่าดีขึ้นมากในเรื่องหนังสือแจกในงานศพ เพราะมีคนอยากได้ มีคนอ่าน มีคนศึกษา บางทีพิมพ์แล้วไม่พอแจก เพราะคนเอาไปอ่าน คนอื่นเห็นเข้าก็อยากจะได้ต่อ เลยแจกกันไม่พอ อันนี้นับว่าดีขึ้น เรียกว่าเป็นความเจริญก้าวหนึ่งในด้านการศึกษาธรรม ด้วยการพิมพ์หนังสือแจก

อันการพิมพ์หนังสือแจกนั้นควรจะทำ แต่ว่าไม่ต้องใหญ่เกินไป เราทำตามฐานะ ในงานเราเอาเงินไปจ้างลิเกมาแสดงโรงหนึ่งตั้งพันกว่าบาท พิมพ์หนังสือแจกในงานศพห้าหกร้อยบาทก็พอแล้ว ก็ได้ประโยชน์คุ้มกัน แล้วก็ได้ประโยชน์สิ้นกาลนานด้วย จึงควรได้ทำกันให้แพร่หลาย เป็นการเผยแผ่ธรรมเผยแผ่วิทยาทาน ให้คนได้ศึกษาได้ความรู้ความเข้าใจประการหนึ่ง นี่เป็นเรื่องดีเรื่องงามประการหนึ่งเหมือนกัน

อีกประการหนึ่ง ในขณะที่เรามาประชุมกันในงานศพอย่างนี้ เรามาฟังธรรมโดยเฉพาะในขณะนี้ ไม่เหมือนกับการ

ฟังธรรมในที่ทั่ว ๆ ไป คือในเวลาอื่นนั้น เราก็ฟังอย่างนั้นแหละ เพราะไม่มีอะไรเป็นอารมณ์ ไม่มีข้อเตือนจิตสะกิดใจ เหมือนกับบทเรียนที่ไม่มีของเป็นตัวอย่าง แต่ว่าในศาลาฌาปนสถานหรือในป่าช้าแห่งนี้ เรามีวัตถุเป็นพยานวางอยู่เฉพาะหน้า สิ่งนั้นคือหีบศพ ซึ่งในขณะนี้ก็ได้ยกไปวางไว้บนเมรุเรียบร้อยแล้ว เราทุกคนก็มารู้เห็นความจริง รู้เห็นมาตั้งแต่บ้านว่า เรามาวันนี้เรามาเพื่ออะไร เรามาเพื่อทำการเผาศพ เราได้นึกถึงศพเห็นศพเป็นอารมณ์ ทีนี้เมื่อได้ยินเสียงพระท่านเตือน ท่านพูดถึงเรื่องเกี่ยวกับชีวิต เรื่องความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย หรือเรื่องไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา เรามีสิ่งวางอยู่เฉพาะหน้าคือหีบศพอันสวยงาม ความจริงภายในหีบศพนั้น มีร่างกายของศพนั้น มีร่างกายของคนหนึ่ง ซึ่งสมัยหนึ่งก็มีชีวิตมีการเป็นอยู่เช่นเดียวกับเรา แต่ในเวลานี้คน ๆ นั้น เหลือแต่ร่างกาย เพราะไม่มีความรู้สึกซึ่งเรียกว่าวิญญาณ ไม่มีไออุ่นหล่อเลี้ยงร่างกาย ไม่มีอะไรแล้ว เหมือนกับท่อนฟืนนอนอยู่ในหีบที่เขาตั้งไว้เตรียม ที่จะเผากันตามธรรมเนียมต่อไป อันนี้เป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจ ให้เราสำนึกเกี่ยวกับชีวิตของเรา ถ้าเรามาแล้วนั่งเฉย ๆ ไม่ได้เอาสิ่งเหล่านี้มา

เป็นบทเรียนสอนจิตสะกิดใจ ก็เรียกว่ามาเปล่ากลับเปล่าไม่ได้อะไรกลับไป ถ้าหากจะให้ได้สิ่งที่เรียกว่าเป็นกุศลได้แต่บุญเท่านั้นมันยังไม่พอ เพราะได้บุญก็เพียงแต่เรามา เราสบายใจเมื่อได้ช่วยคนนั้นคนนี้ในฐานะเป็นคนรู้จักกัน เมื่อคราวเราเผาคุณแม่เขาก็มา หรือเราเผาคุณยายเขาก็มา วันนี้เขาเผาเราต้องไปเผามั่ง อย่างนี้เรียกว่าเป็นการของสังคม เราไปเพื่อสังคมเพียงประการเดียว ได้บุญคือความสบายใจเพียงเรื่องเดียวยังไม่พอ กุศลยังไม่เกิด กุศลนั้นเราเรียกว่าความฉลาด ความฉลาดนี้จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะอาศัยการคิดการนึกและต้องอาศัยการภาวนา เช่นในขณะที่เรามานั่งอยู่ในฌาปนสถาน หรือในป่าช้าแห่งนี้ เราก็ต้องนั่งภาวนาเอาศพเป็นอารมณ์มาเป็นเครื่องนึกคิด คือเห็นศพแล้วก็นึกถึงปรารภถึงตัวเอง คำพระท่านสอนผูกเป็นภาษาบาลีไว้ดังนี้ว่า "เอวังภาวี เอวัง อนตีโต" แปลง่ายๆ ว่า เราจะต้องเป็นอย่างนี้ เราจะหนีจากความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้เป็นอันขาด อันนี้เป็นคำสอนให้พิจารณา คือมานั่งก็ให้คิดดูว่า เราจะต้องเป็นอย่างนี้ เป็นเหมือนอย่างศพที่อยู่ในหีบในโลงนี้ เราจะต้องถูกเผาเหมือนกับศพนี้ อันนี้เป็นเครื่องเตือนใจให้เราได้คิดถึงตัวเราเองว่า วันหนึ่งเราจะต้องเป็นอย่างนี้ การคิดใน

รูปอย่างนี้เป็นการเตือนตัวเอง การเตือนตนเองนั่นแหละเป็นการเตือนที่ประเสริฐ คนอื่นเตือนเขาเตือนเป็นบางครั้งบางคราว บางทีเขาเกรงใจเราเขาก็ไม่เตือนเรา บางทีเขากลัวเราเขาก็ไม่เตือนเรา เขาเกลียดเขาก็ไม่เตือนเรา แต่ว่าเราเตือนตัวเรานั้นเราไม่ต้องเกรงกลัวเรา เราเตือนตัวเราเองได้ตรงไปตรงมา เช่นเราเห็นซากศพแล้ว เราก็บอกตัวเองว่า ดูไว้บ้างเถอะวันหนึ่งเราจะต้องเป็นอย่างนั้น เราหนีจากความเป็นอย่างนั้นไปไม่ได้เป็นอันขาด การเตือนตนเองในรูปเช่นนี้ จะช่วยให้ตนเปลี่ยนชีวิตจิตใจจากความหลงไหลมัวเมา เป็นคนไม่หลงไหลมัวเมา จะได้เปลี่ยนชีวิตจากความเป็นผู้ประมาท เป็นผู้ไม่ประมาท จะได้หันเข้าหาทางดีทางงามตามหลักคำสอนในทางพระศาสนา อันนี้เป็นเรื่องที่ควรกระทำในขณะที่ได้มานั่งอยู่ในสถานที่เผาศพอย่างนี้ ถ้าเราคิดนึกในรูปดังที่กล่าว เรียกว่าเราได้กำไรคือมีกุศลเป็นกำไรได้ปัญญาสำนึกตัว ได้รู้จักตัวของเราเวลานี้อายุเท่าไรเราอยู่ในฐานะอะไรชีวิตกับความตายมันใกล้หรือไกลกัน เราก็พอจะบอกตัวเองได้ว่ามันใกล้เต็มที เพราะความตายกับความเกิดนั้น มันมาด้วยกันตลอดเวลา เราได้คิดเราก็รู้ว่า อ้อ เรานี่ใกล้เข้าไปแล้ว ใกล้ต่อความตายเข้าไปแล้ว

คนเราเมื่อจะตายควรทิ้งอะไรไว้ในโลกนี้บ้าง เราก็ควรจะคิดได้ว่าควรทิ้งสิ่งมีค่าไว้ในโลก เพราะคุณงามความดีนั้นเป็นสิ่งไม่ตาย เป็นสิ่งที่ฝากไว้ในโลกเป็นอนุสาวรีย์ที่มั่นคงถาวร ดีกว่าอนุสาวรีย์ที่สร้างด้วยอิฐด้วยหินเพราะสิ่งนั้นมันพังมันสลายไปได้ แต่คุณงามความดีเป็นของไม่สลาย คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ในโลก เมื่อจะจากโลกนี้ไปควรจะฝากสิ่งที่เป็นคุณ งามความดีไว้กับโลกบ้างตามสมควร เมื่อคิดได้อย่างนี้แล้ว เราก็ควรคิดต่อไปว่า อ้อ ตัวเรานี้ในเวลานี้อยู่ในสภาพอย่างไร ได้กระทำอะไรที่เป็นคุณงามความดีไว้บ้างพอให้ชื่นใจ คือ มองตัวเองแล้วให้มันชื่นใจว่า เรามันไม่เสียชาติที่ได้เกิดมาเป็นคนกับเขาชาติหนึ่ง ไม่เสียชาติที่ได้มาอยู่ในโลก เราได้กระทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ แม้ว่าเราจะตายลงในวันนี้ ตายลงในคืนนี้ หรือว่าเกิดอุบัติเหตุรถยนต์ชนตาย อยู่ ๆ เป็นโรคหัวใจวายตาย หรือเส้นโลหิตในสมองตีบตันตาย เราก็ไม่ต้องเสียดายและเสียใจอะไร เพราะว่าชีวิตเท่าที่ผ่านมานั้นเราได้กระทำอะไร ๆ ตามสมควรแล้ว สมกับที่เราได้เกิดมาเป็นมนุษย์ สมกับที่เราเกิดมาเป็นคนไทย สมกับที่เรานับถือพระพุทธศาสนา เรานึกได้เราก็สบายใจ เวลานอนก็สบายไม่ต้องสะดุ้งไม่ต้องกลัว ไม่เหมือนคนวัวสันหลังหวะที่

กลัวกา พอเห็นกาบินมาก็ระแวง นึกว่ามันบินมาจะจิกหลังกูอีกแล้ว คนที่มีความผิดติดตัวอยู่ไม่ได้ปรับปรุงแก้ไข ก็ย่อมมีความขลาดหวาดระแวง ภาษาพระท่านเรียกว่า วิปปฏิสาร คือความร้อนอกร้อนใจ ในเมื่อคิดถึงเรื่องที่ตนได้กระทำไว้ไม่ดีไม่งามด้วยประการทั้งปวง ที่นี้เมื่อเรามาในสถานที่เช่นนี้ เรามาเพื่อเผาคนอื่น เราก็นึกเตือนตัวเอง ว่าวันหนึ่งเราก็จะถูกเขาเผาบ้าง แล้ววันหนึ่งที่จะถูกเผานั้นมันไม่แน่นอนว่า จะเป็นวันไหน เพราะชีวิตความเป็นอยู่เป็นของไม่เที่ยง ความตายเป็นของเที่ยงคือทุกคนจะต้องตาย ใครบอกได้บ้างว่าตายวันไหนเวลาใด ตายด้วยโรคอะไรก็ไม่มีใครบอกได้ คนที่ประมาทมักจะคิดว่าเราจะอยู่ที่นี่ตลอดเจ็ดวัน เราจะอยู่ที่นี่หนึ่งปี เราจะอยู่ที่นี่เท่านั้นเดือน การคิดอย่างนี้เป็นการคิดที่ประมาทไม่ชอบไม่ควร คนที่คิดถูกก็ต้องคิดว่าไม่แน่ว่าจะอยู่ที่นี่นานเท่าไรเราจะมีชีวิตอยู่นานเท่าไร เมื่อนึกขึ้นมาได้อย่างนี้ ต้องรีบเร่งกระทำหน้าที่ ใครมีหน้าที่อย่างไร จงทำหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ เช่นเป็นพ่อแม่ ทำหน้าที่ของพ่อแม่ให้สมบูรณ์บริบูรณ์ เป็นสามีภรรยาก็ต้องทำหน้าที่ของสามีภรรยาให้สมบูรณ์ เป็นครูเป็นอาจารย์ก็ต้องทำหน้าที่ของครูของอาจารย์ให้สมบูรณ์เป็นพระเป็น

มงฆ์ก็ต้องทำหน้าที่ของพระให้สมบูรณ์บริบูรณ์ เป็นมนุษย์ก็ต้องทำหน้าที่ของมนุษย์ให้สมบูรณ์บริบูรณ์ เป็นผู้ที่เกิดมาในท้องถิ่นใด ก็ควรทำประโยชน์ในท้องถิ่นนั้น อันนี้เรียกว่ารู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เรียบร้อยดีงาม ไม่เสียชาติไม่เสียเวลา เพราะได้มาคิดถึงเรื่องเกี่ยวกับชีวิต มาคิดได้เมื่ออยู่ในป่าช้า เพราะในป่าช้าเสียงของธรรมมันดัง มันมีเสียงก้องอยู่ตลอดเวลา ถ้าเรามีหูฟังก็ได้ยิน ได้ยินเสียงศพพูด ได้ยินเสียงดอกไม้พูด ธูปเทียนก็พูด ศาลาก็พูด เมรุก็พูด อะไรๆที่อยู่ในบริเวณป่าช้านี้มันพูดออกมาทั้งนั้น พูดเสียงเตือนใจเราให้เราได้ยินได้ฟังให้เกิดความสำนึกรู้สึกตัว เช่นเสียงดังออกมาว่า ท่านทั้งหลายเอ๋ยอย่าได้ประมาทมัวเมา อย่าได้หลงไหลในชีวิตในความไม่มีโรค ในทรัพย์สมบัติที่ท่านมีอยู่ วันหนึ่งท่านจะต้องจากสิ่งเหล่านี้ไป จงใช้สิ่งนั้นให้เป็นประโยชน์ จงทำหน้าที่ของท่านให้สมบูรณ์เรียบร้อย จงละสิ่งชั่วสิ่งร้ายเสียอย่ามัวแต่กระทำความเหลวไหลมัวเมาในเรื่องนั้นเรื่องนี้ อันนี้คือเสียงที่ดังก้องอยู่ในป่าช้า เราก็ต้องฟังไว้บ้าง ฟังแล้วเราควรจะได้เอาไปคิดไปตรอง เรียกว่าได้ปัญญา ได้ความรู้ ได้ความเข้าใจ

เพราะฉะนั้นการมานั่งฟังเสียงพระ ในเวลาที่เทศน์ในงานศพ จึงนับว่าได้ประโยชน์เป็นข้อเตือนใจ ฟังแล้วอย่าฟังเฉย ๆ แต่เราต้องเอาไปคิดไปตรองดูว่าตัวเรากับธรรมอยู่กันอย่างไร ตัวเรากับพระใกล้ไกลกันขนาดไหน ในตัวเรานี้มีอะไรที่เป็นความงามความดีอยู่ในตัวบ้าง หมั่นนึกหมั่นคิดพิจารณา ก็จะได้เกิดความรู้ ความเข้าใจใน เรื่องของ ตัวเอง ได้เปลี่ยนแปลงชีวิตจิตใจดีขึ้น จึงได้จัดให้มีการพูดธรรมขึ้นทุกงานศพ แต่ว่าโดยทั่วไปนั้น เวลาเทศน์จริง ๆ ไม่ค่อยมีคนฟัง เพราะเทศน์เวลาบ่ายโมง เจ้าภาพมีไม่กี่คนแล้วที่มีก็ไม่ค่อยสนใจ มีแต่คนแก่ ๆ มานั่งฟังกัน คนหนุ่มคนสาวเขาไม่ฟังกัน คนที่ไม่ฟังนั้นเขาเรียกว่าคนหูหนวก ตาบอด แม้ว่าจะมีเสียงดังก็ไม่เปิดหูฟัง มีภาพก็ไม่เปิดตาดู มาที่หนึ่งก็ไม่ได้อะไร นอกจากว่ามาประกวดแฟชั่นไว้ทุกชั่วันเท่านั้น เอง ใน งานศพ นั้น ๆ อันนี้ไม่ได้สาระไม่ได้แก่นสาร เรียกว่ามาเปล่าไปเปล่า เป็นคนประเภทอยู่ในบึง ไม่ขึ้นมาจากบึงจากหนอง แม้จะมีคนตะโกนก็เรียกร้องว่าขึ้นมาเถอะ อย่าไปยืนจมปลักจมโคลนอยู่ ก็ไม่อยากจะขึ้นมา เพราะคิดว่าที่นั่นมันสบาย ไม่อยากฟังเสียงพระ

แต่นั่นแหละเมื่อได้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน อกไหม้ไส้ขม ขึ้นมาเมื่อนั้นแหละ จึงจะนึกถึงพระขึ้นมา แต่บางทีก็นึกถึงพระถูก บางทีก็นึกถึงพระผิดไปก็มีเหมือนกัน นึกถึงถูกก็คือนึกว่าเออควรจะไปพึ่งธรรม ควรจะไปเอายาคือธรรมรักษาโรคทางใจอย่างนี้เรียกว่านึกถูก แต่ถ้านึกผิดไปก็นึกว่าเออเราไม่สบายใจไปรดน้ำมนต์เสียหน่อยเถอะ ไปสะเดาะเคราะห์เสียหน่อยเถอะ ไปถามหมอดูว่าโชคชาตาราศีหมู่นี้เป็นอย่างไร จะได้สะเดาะเคราะห์สะเดาะโศก อย่างนั้นก็เรียกว่านึกไม่ถูกไม่ตรง ไม่ได้เข้าไปหาหมอที่มียา แต่ไปหาสิ่งที่ไม่ใช่ยา เอามาแก้มันก็ไม่หายจะต้องแก้กันเรื่อยไป แต่ถ้าเราเอาธรรมมาเป็นเครื่องแก้ เอาธรรมมาเป็นกระจกเงาคอยส่องมองดูตัวเราเองบ่อย ๆ เราก็จะรู้ความจริงของชีวิต คิดได้นึกได้แล้วมีอะไรเกิดขึ้นเราก็รู้ว่าอ้อมันจะต้องเป็นอย่างนั้น เช่นมีความพลัดพรากจากของรักของชอบใจ อยู่ ๆ ก็แหวนหายสายสร้อยคอหาย หรือเงินหาย เราก็ไม่ต้องทุกข์มากเกินไป แต่เรายิ้มเยาะมันได้ว่าเออมันเรื่องธรรมดา เกิดมาแล้วมันก็อย่างนี้แหละ เราได้มาแล้วมันก็ต้องสูญไป เพราะการพบกันกับการพรากกัน

มันเป็นของคู่กัน การได้การเสียมันเป็นของคู่กัน การมีกับการไม่มีมันก็คู่กัน คนที่มีปัญญาก็นึกได้ คนไม่มีปัญญาก็นึกไม่ได้ ก็นึกว่าของเรา ๆ ตลอดเวลา นี่เพราะไม่เข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้นการศึกษาธรรมในเวลาเช่นนี้ ก็เท่ากับเรียนความจริงสำหรับชีวิต จะได้เอาไปคิดเป็นเครื่องเตือนใจในเวลามีความทุกข์ความเดือดร้อน เราก็ยิ้มเยาะกับมันได้โดยไม่ต้องเป็นทุกข์ เมื่อไม่เป็นทุกข์จิตใจก็สบาย จิตใจสบายก็มีสมาธิดี มีความสงบจะทำงานทำการอะไรก็ทำได้โดยเรียบร้อย ยิ่งสมัยนี้ด้วยแล้ว คนเราอยู่ในโลกมีภาระที่จะต้องจัดต้องทำมาก ถ้าเราได้ใช้หลักธรรมเป็นเครื่องปลอบโยนจิตใจ เราจะไม่เป็นโรคประสาทเป็นโรคความดันโลหิตสูง จะไม่เป็นโรคอาหารไม่ย่อย หรือโรคชนิดที่เรียกว่านอนไม่หลับกระสับกระส่ายตลอดคืน อันนี้มันจะไม่มีเพราะรู้ว่ามันเป็นอะไรถูกต้อง เมื่อเกิดอะไรขึ้นเราก็นึกได้ว่าอ้อมันจะต้องเป็นอย่างนั้น มันไม่ได้เกิดขึ้นแก่เราผู้เดียวหรอก มันเกิดแก่คนจำนวนมาก เหตุการณ์อย่างนี้เกิดแก่คนทั่ว ๆ ไป ไม่นึกว่าเราเป็นคนอาภัพที่สุดในโลก หรือว่าเป็นคนเคราะห์ร้าย

ที่สุดในโลก เพราะการนึกเช่นนั้นเหมือนกับว่า เรานอนให้เพื่อนกระทืบลงไปทุกเวลา ขมปลักลงไปตลอดเวลา มันเป็นทุกข์หนักลงไปเปล่า ๆ แต่ถ้าเรานึกว่ามันเรื่องธรรมดาคนเกิดมาไม่ได้เอาอะไรมา เวลาไปก็ไม่ได้เอาอะไรไป สิ่งทั้งหลายที่เราใช้เป็นของยืมเขาทั้งนั้น ยืมมาจากธรรมชาติ ยืมเสื้อ ยืมผ้า ยืมบ้าน ยืมเรือน ยืมแหวนเพชรนิลจินดา เงินทองสำหรับใช้สอย ยืมมาใช้ชั่วคราว เวลาเราจะจากโลกนี้ไปใครได้เอาไปบ้าง ญาติโยมพี่น้องทั้งหลายคงจะมองเห็น ความจริงในงานศพ เขาทำบทเรียนสำหรับเตือนใจกันทั้งนั้น เวลาอาบน้ำศพเสร็จแล้ว เขาเอาเงินใส่ปากศพบาทหนึ่งสองบาทตามมีตามเกิดใส่ไป คนเห็นก็นึกว่าใส่ไปทำไม คนบางคนก็บอกว่าเอาไปให้พระยายม เอาไปซื้อของกลางลู่กลางทางเอาไปติดสินบนนายนิรบาล เหมือนกับว่าในโลกโน้นมีคนคอร์รัปชั่นเหมือนโลกนี้อย่างนั้นแหละ เอาไปติดสินบนเอาไปซื้อโน่นซื้อนี่ เปล่าเหลวทั้งเรื่อง แต่ที่พูดกันนั้นพูดกันเล่นสนุก ๆ ให้คนฟังเล่นหัวเราะกันเท่านั้นเอง เนื้อแท้ที่เขาใส่ลงไปในปากศพของผู้ตายนั้น ไม่ใช่เพื่ออะไรแต่เพื่อเป็นบทเรียน

สอนใจผู้อยู่ ไม่ได้เกี่ยวกับผู้ตาย เพื่อให้คนที่อยู่ได้รู้ได้สังเกต ได้ทันที โดยเฉพาะลูกหลานผู้ใกล้ชิด เอาใส่ก็มองเห็นกัน ทุกคนทีนี้เมื่อใส่ลงไปเสร็จแล้ว เวลาเผาศพมันเป็นอย่างไร เราไปเก็บกระดูก เวลาเก็บกระดูกเราก็ไปเจอเหรียญอันนั้น ไม่ไหม้ไฟ เพราะความร้อนมันไม่พอ ยังคงรูปเดิมอยู่ เราก็เก็บขึ้นมาได้ใครเก็บได้ก็ดีใจ หลานเก็บได้ดีใจคุณยายให้หนู ใครเก็บได้ก็ดีใจกันทั้งนั้นแหละ ก็นึกว่าคุณยายคุณย่าให้มา แต่ความจริงนั้นคุณยายคุณย่าไม่ได้ให้ แต่ว่าท่านเอาไปไม่ได้ นี่เป็นบทเรียนสอนจิตสะกิดใจให้เราทั้งหลายรู้ตัวว่า สิ่งทั้งหลาย เป็นวัตถุภายนอก เราเอาไปหาได้ไม่ มันเป็นของยืมมาใช้ชั่วครั้งชั่วคราว ตราบเท่าที่มีปัญญาจะรักษาสิ่งนั้นไว้ได้ ถ้าหากเราไม่มีปัญญาเราเป็นคนเขลาใช้ไม่เป็น สิ่งนั้นก็กลับไปสู่ธรรมชาติเดิมนั่นเอง กลับไปสู่สภาพเดิมของมันไม่มีใครเอาไปได้เลย อันนี้เป็นเรื่องที่น่าพอจะคิดได้ ทีนี้เมื่อเราหาเงินหาทองได้เราจะใช้อย่างไรเราก็ควรใช้ให้มันเป็นประโยชน์ ใช้สำหรับตนบ้าง กินอยู่นุ่งห่ม จัดบ้านจัดเรือนตามสมควรแก่ฐานะ เหลือจากนั้นเราก็แบ่งสันปันส่วน บำเพ็ญสิ่งที่เป็น

ประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ ช่วยสร้างสิ่งที่ควรสร้าง เช่นโรงเรียน โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์ อนุเคราะห์คนชราคนพิการ เราอยู่สบายมีทรัพย์สินเงินทอง จับจ่ายใช้สอย เราก็นึกถึงความลำบากของคนเหล่านั้น เราก็ช่วยอนุเคราะห์เกื้อกูลเขาตามฐานะ หรือว่าเรามีปัญญามีสมองมีเงินมีทอง แทนที่จะนั่งให้เขากู้ทำเดียวเอาดอกเบี้ย เราก็เอาไปหมุนสร้างโรงงานประเภทต่าง ๆ ก็สงเคราะห์เพื่อนมนุษย์เหมือนกัน เพราะคนที่ยากจนจะได้เข้าไปอาศัยเป็นกรรมกร รับใช้ในโรงงาน ทำให้การเงินหมุนเวียน คนเหล่านั้นได้กินได้ใช้อยู่ เราก็นอนสบาย เพราะว่าทุกคนมีงานทำกันทั่วถึง โจรผู้ร้ายก็ลดน้อยลงไป เราไม่ต้องหวาดระแวง กลางคืนก็นอนเป็นสุข หลับเป็นสุข อย่างนี้เป็นการสงเคราะห์ทั้งเขาทั้งเรา รู้จักใช้สิ่งที่เรามีให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ คนเหล่านี้เขาเรียกว่าเป็นคนฉลาดใช้เงินเป็น

ทีนี้คนที่ได้มาใช้ไม่เป็น ก็เก็บเรื่อยไป ไม่กินไม่ใช้หวงแหนนักหนา เขาเรียกว่าเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว เวลาตายนึกว่าจะเอาไปได้ บางคนเวลาใกล้จะตายก็แอบเกคะถุงเงินไว้

ยังไม่บอกใคร ซ่อนไว้ใต้หมอนก็ไม่บอกใคร ยัดไว้ในที่นอนก็ยังไม่บอกใคร เมื่อหมดลมหายใจแล้วก็ยังไม่บอก อย่างนี้เขาเรียกว่าเป็นโสมเฝ้าทรัพย์เหมือนคนโบราณว่า เขาจึงพูดไว้ว่าเก็บไว้สูญเปล่า ให้เขามันไม่สูญ คือเราเก็บไว้อย่างนั้นมันสูญไปจากใจเรา เหมือนไม่ได้อะไร แต่ถ้าเราให้เขาไป มันก็ไม่สูญ เป็นคุณเป็นค่าต่อไป อันนี้เป็นเรื่องที่ควรจะคิดได้ เพราะฉะนั้นการทำกิจในงานศพใคร เงินในป่าก็เพื่ออย่างนี้ไม่ใช่เพื่ออะไรอื่น แม้กิจอื่นที่เราสมมุติกันว่าเห็น ๆ กันอยู่ เวลาพระท่านจะสวดศพก็ไปเคาะข้างโลง ถ้าเป็นคุณยายคุณย่าก็ลุกขึ้นรับศีลไม่ใช่ว่าคุณย่าในโลงจะลุก รับศีล กับ เขาได้เมื่อไร ลุกขึ้นไม่ได้แล้ว ตายแล้วหมดความรู้สึก ไม่มีอะไรแล้วเป็นท่อนไม้ท่อนฟืนไม่ได้เรื่อง แต่การทำเช่นนั้นไม่ใช่ทำเพื่อคุณย่าคุณยายแต่ทำเพื่อเตือนลูกหลาน ที่นั่งอยู่ใกล้ ๆ หีบนั้น บอกให้รู้ตัวว่า ดูเถิดลูกเอ๋ยหลานเอ๋ยเวลาตายแล้วนี่ปลุกให้ลุกขึ้นไปรับศีลก็รับไม่ได้ เราจัดอาหารใส่ถาดใส่ถ้วยเรียบร้อย เอามาถึงวางเสร็จแล้วไปเคาะ หีบ คุณยาย ให้ ลุกขึ้น ทาน อาหารเสียหน่อย ถ้าคุณยายพูดได้ แกคงพูดว่าก็ไม่ทานแล้ว ทานไม่ได้

แล้ว แต่ท่านก็ตอบไม่ได้ เพราะไม่มีปากจะตอบ ไม่มีหูจะฟัง ไม่มีตาจะดู สิ่งที่เราเอาไปวางไว้แล้ว แต่ที่ทำเช่นนั้นเพื่อคนเป็น เพื่อสอนคนที่นั่งข้าง ๆ ว่าดูไว้เถิด กินก็ต้องกินเสียเมื่อเวลากินได้ ตายแล้วมันกินไม่ได้ การบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศลก็เป็นเรื่องเวลาเป็นอยู่ตายแล้วมันจะไม่ได้เรื่อง แม้ลูกหลานจะทำก็เป็นเรื่องของลูกหลาน ไม่ใช่เรื่องของผู้ตาย

เพราะฉะนั้น อย่าประมาทสิ่งใดควรจัดควรทำต้องรีบทำทันที ทำเดี๋ยวนี้ อย่าช้าอยู่ อันนี้แหละเรียกว่ารู้จักคุณค่าราคาของชีวิต เขาเตือนใจทั้งนั้น เตือนให้เรารู้ว่าการกระทำกับศพนั้น เตือนจิตสะกิดใจให้ได้รู้สึกระลึกได้ว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แม้ตอนเวลาจะเผา เขานำศพมีพระนำทาง ก็เท่ากับบอกเราคนเป็น ไม่ได้นำทางศพ ศพไม่ต้องนำทางแล้ว เพราะศพเดินไปเมรุไม่ได้ แต่ที่เอาพระมานำ ก็เพื่อเตือนใจว่าเราอยู่ในโลกอย่าทิ้งธรรมอย่าทิ้งศาสนา ต้องเดินตามพระต้องเดินตามธรรมไว้ เพราะพระหรือธรรมนั้นเป็นแสงสว่างดวงประทีปส่องทาง ใครทิ้งพระใครไม่มีศาสนาประจำจิตใจ ก็เป็นคนมืดคนบอดตกอยู่ในอำนาจฝ่ายต่ำได้ง่าย เพราะไม่มีอะไรเป็นเครื่อง

หน่วงเหนี่ยวจิตใจ ไม่มีอะไรเป็นเครื่องเตือนใจ ไม่รู้จักบาปบุญ คุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ กระทำชั่วได้ง่าย ยิ่งสมัยนี้ด้วยแล้ว ถ้าเราไม่มีธรรมไม่มีพระเป็นเครื่องนำทางชีวิตผิดง่ายที่สุด เพราะโลกเราในสมัยนี้มันเจริญในทางวัตถุ เครื่องยั่วยวนกวนใจมันมาก อาจจะคิดผิดไปเมื่อไรก็ได้ หลงผิดไปเมื่อไรก็ได้ ถ้าไม่มีอะไรเป็นเครื่องหน่วงเหนี่ยวน้ำใจ เหมือนกับรถที่ไม่มีห้ามล้อ ขับไปในย่านจราจรคับคั่งมันลำบาก เดี๋ยวมันก็ไปชนรถคนอื่นเข้า ชนคนเสียหายฉันใด ชีวิตเราก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีธรรมไม่มีศาสนาเป็นเครื่องห้ามล้อ จิตใจมันจะยุ่งกันใหญ่ เขาจึงให้มีพระนำศพ ก็เพื่อให้รู้ว่าอยู่ในโลกมันต้องมีพระนำทาง ไม่ใช่นำศพ แต่นำคนเป็นให้เห็นว่าเราต้องมีธรรมต้องมีศาสนาประจำจิตใจ ถ้าเราหวังจะให้ครอบครัวของเราเจริญดังมั่นก็ต้องเอาธรรมใส่ไว้ในครอบครัว ให้ลูกให้หลานได้รู้จักธรรม ให้รู้จักพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ให้มีความกตัญญูกตเวที ให้ประพฤติดีประพฤติชอบ อันนี้ต้องอาศัยธรรมทั้งนั้น ดูครอบครัวบางครอบครัวพ่อแม่ไม่สนใจในธรรมในทางศาสนา เป็นอยู่ชนิดที่เรียกว่าตามใจตนเอง อยาก

เที่ยว เที่ยว อยากกิน กิน อยากเล่น เล่น ไม่กลับบ้านตามเวลา ไปเที่ยวสนุกสนานตามบาร์ ตามไนท์คลับเพลิดเพลินไป กลับบ้านไม่เห็นหน้าลูกไม่เห็นหน้าเมีย ครอบครัวนั้นก็เลอะลงไปทุกวัน เวลาแม่บ้านไม่สบายใจ ลูกบ้านก็ไม่สบาย ผีเข้ามาอยู่ในบ้าน พระไม่มีเกิดเป็นปัญหายุ่งยาก ให้มีเงินเป็นแสนเป็นล้าน เงินมันก็ไม่มีราคา ไม่มีความหมาย ผลที่สุด คนที่ไร้ศีลไร้ธรรม ไปใช้เหลวไหลหมดเรื่องไป ไม่มีผลประโยชน์ ถ้าเราอยากจะให้สกุลของเราตั้งมั่นอยู่นานถาวรก็ต้องให้มีธรรมในจิตใจของสมาชิกในตระกูล ให้ลูกหลานอยู่กับพระอยู่กับธรรม เด็กเหล่านั้นเมื่อเติบโตขึ้น ก็รู้จักคุณค่าราคาของชีวิต คุณค่าของสมบัติ มีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา ปู่ ตา ย่า ยาย เรียกว่ารักวงศ์ตระกูลรักครอบครัว แต่คนที่ไม่มีธรรมมันรักอะไรไม่เป็น ตัวมันเองมันก็ไม่รัก เมื่อรักตัวไม่เป็น มันก็ทำชั่วได้ง่าย ทำบาปได้ง่าย มีเงินมีทองยิ่งอำนวยใหญ่ อำนวยให้ทำชั่วหนักขึ้นไป เพราะว่าเงินทองช่วยให้ทำชั่วก็ได้ ช่วยให้ทำดีก็ได้ สุดแล้วแต่มูลฐานของชีวิตจิตใจ ถ้าคนใดมีมูลฐานทางจิตใจดี ทรัพย์สมบัติก็พลอยดี

ไปด้วย ถ้ามูลฐานทางจิตใจไม่ดี ทรัพย์สมบัติก็พลอยเสียไปด้วยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราจึงเอาสิ่งเหล่านี้มาไว้ในใจของเด็ก โดยการประพฤติเป็นตัวอย่าง หมั่นอบรมสั่งสอนและพร่ำเตือน เรียกว่าเดินตามทางพระเดินตามธรรม มีพระเป็นผู้นำทาง ชีวิตของเราก็จะเรียบร้อยดีงาม สิ่งเหล่านี้เราเรียนได้จากการมาในงานศพอย่างนี้

อีกประการหนึ่งที่เรามาในงานเผาศพนี้ คนโบราณเขาบอกว่ามีอานิสงส์มาก อานิสงส์นั้นหมายถึงอะไร ก็หมายถึงผล ผลในที่นี้หมายถึงคุณค่าทางจิตใจ มากกว่าทางวัตถุ เพราะว่าทางวัตถุนั้นเราจะหาจากที่ใดก็ได้ แต่คุณค่าทางใจนั้นมักจะได้จากที่อย่างนี้ เรามาในงานศพถ้ามาเฉย ๆ กลับไปก็ไม่ได้อะไร เราควรมาคิดนึก นั่งเงียบ ๆ แล้วก็ดูศพ เอาศพมาเป็นเครื่องเตือนตัวเอง แล้วถามตัวเองว่าเวลานี้อายุเท่าไร เราอยู่ในฐานะอะไร มีโรคภัยประจำตัวบ้างไหม เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันกับเรานั้น เวลานี้เป็นคนอย่างไร บางคนก็ไปแล้ว ไปหลายวันหลายเดือนหลายปีแล้วก็มี เรานี่ยังอยู่ก็นับว่าเป็นบุญนักหนาที่ยังมีชีวิตอยู่ อยู่เพื่ออะไร อยู่เพื่อความดี

ต่อไป ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน เพื่อเล่น เพื่อความสนุกสนาน เพราะเพียงกินเล่นสนุกสนาน ไม่ต้องเป็นมนุษย์ก็ทำได้ สัตว์เดรัจฉานทั้งหลายมันก็กินได้สนุกได้ มั่วเมาในเรื่องอะไร ๆ ก็ได้ เราเป็นผู้เป็นคนมันต้องวิเศษกว่าสัตว์เหล่านั้น เราก็ต้องนึกว่าปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทำชีวิตของเราให้ดีขึ้น ภายหลังที่ได้มางานศพนี้แล้ว เราเอาศพเป็นเครื่องเตือนใจกลับไปบ้าน อย่างนี้ได้ประโยชน์ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งในการมาเผาศพนั้น เราอย่าเพียงเผาศพในโลง ซึ่งเขาเรียกว่าเผาผี พูดภาษาสามัญว่าเผาผี ผีในที่นี้ก็หมายถึงซากที่ยังเหลืออยู่ เผาคนที่ตายแล้ว เรียกว่าเผาผี เราไปเผาผีข้างนอก เราเผาผีในโลง เผาด้วยไฟ ที่นี้ในตัวเรามีผีอะไรอยู่บ้าง เมื่อพูดอย่างนี้ญาติโยมจะพูดว่า แหม เรามีผี ผีมีด้วยกันทั้งนั้น มีอยู่ในใจ ผีคือสิ่งที่ไม่ดีไม่งามในใจ ถ้าเกิดบ่อย ๆ ทำให้เรายุ่งยากลำบากเดือดร้อน เขาเรียกว่าเป็นผี ผีอยู่ในตัวเราทุกคน มีมากบ้างน้อยบ้าง สุดแต่เหตุการณ์ในชีวิตของแต่ละบุคคลนั้น ๆ หรือสุดแต่ปัญญา ถ้าปัญญามีมากผีน้อย ปัญญาน้อยผีมาก ถ้ารู้เท่ารู้ทันผีไม่ค่อยเกิด ถ้า

ไม่รู้เท่ารู้ทันผีชอบเกิดบ่อย ๆ เวลาผีเกิดมันมักจะยุ่งในครอบครัว เช่นพ่อบ้านเกิดผีขึ้นทะเลาะกับแม่บ้าน แม่บ้านเกิดผีขึ้นบ้างก็เลยเถียงกัน ไม่ดูหน้ากันสามวัน กินข้าวโต๊ะเดียวกันก็ไม่พูดจากัน อย่างนั้นเรียกว่าผีเข้าสิง มันมายุให้รำตำให้รั่ว ให้เกิดความเสียหาย ล้วนแต่เป็นของไม่ดี เรียกว่าผีประจำใจ เรามาเผาผีแล้วอย่าเผาแต่ผีนอก ผีที่อยู่ข้างในเผาเสียบ้าง ก่อนที่จะเผาผีข้างใน ก่อนขึ้นบนเมรุก็นั่งดูว่า เออกูนี่ไม่เท่าไรก็จะตายแล้ว เวลานี้มีอะไรบกพร่อง มีอะไรไม่ดีไม่งามเป็นสิ่งที่ควรละเสียโดยเร็ว รู้ได้ด้วยกันทั้งนั้น กินอยู่กับปากอยากอยู่กับท้อง ของใคร ๆ ก็รู้ด้วยกันทั้งนั้นแหละ แต่ว่ารู้แล้วทำเป็นไม่รู้เสีย ไม่รับเท่านั้นเอง ถ้ารู้ว่ามีอย่างนั้นอย่างนี้ ควรจะทิ้งมันเสียที ให้สมกับอายุอานามสังขารร่างกาย เราก็ตั้งจิตอธิษฐานว่าจะเลิกจากสิ่งนั้นสิ่งนี้ เลิกเที่ยวเตร่ เลิกกินเหล้า เลิกประพฤติเหลวไหลไม่ดีไม่งาม เลิกเกลียดเลิกโกรธใคร ๆ ทำจิตให้อยู่ในสภาพสงบ ให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลชั้นผู้น้อยในตระกูลในวงงานวงการ ถ้าเราตั้งใจอย่างนี้ เรียกว่าเผาผีคือเผาความชั่วให้ออกไปจากใจ ได้ความรู้สึกตัวเหมือนกับว่าเกิด

ใหม่ กลับบ้านไปเป็นคนละคนกัน ก่อนนี้เราเป็นอย่างหนึ่ง เวลาเผาศพแล้วกลับไปเป็นอีกคนหนึ่ง มาเผาผีนอกคราวหนึ่งก็เผาผีในเสียอย่างหนึ่ง วันหน้าไปเผาที่อื่นเผาเสีย อีก อย่างหนึ่ง เผาบ่อย ๆ นาน ๆ ผีไม่มี มีแต่พระอยู่ในใจของเรา เราก็มีความสุขความสบายตามสมควรแก่ฐานะ

อันนี้เป็นข้อคิดอยากจะฝากไว้ ให้ท่านทั้งหลายที่มาเผาศพนี้ ได้นำไปคิดไปตรอง หรือถ้าเรามากันสองคนสามีภรรยา มาด้วยกันนั่งรถกลับบ้านก็คุยกันไป เออนี่พี่ทิ้งผีอะไรบ้าง น้องทิ้งผีอะไรบ้าง สมมติว่าแม่บ้านชอบเล่นไพ่ ผีไพ่เข้าสิงอยู่ในบ้านไม่ได้ว่าง ไปนั่งล้อมวงเล่นไพ่เราก็พูดกันว่า เออเมื่อไรน้องจะทิ้งผีตัวนั้น ผีไพ่น่ะ ภรรยาก็บอกว่า แล้วพี่เมื่อไรจะทิ้งอ้ายผีตัวนั้นเสียที เราก็นั่งคุยกันไปในรถ คุยกันไปเพื่อให้รู้ว่าใครมีผีอะไรในตัว แล้วก็ได้ชวนกันเลิกละผีตัวนั้น ถ้าหากว่ามันจะกลับมาอีก ก็คอยบอกว่าระวัง ๆ อย่าให้ผีมันกลับมา หรือว่าจะไปเขียนไว้ตามฝาที่บ้านไว้สักตัวหนึ่งว่า ระวังผี ๆ เขียนตัวโต ๆ ว่าระวังผี เราอ่านบ่อย ๆ เราก็รู้ความหมายว่าผีอะไร ไม่ใช่ผีที่ขว้างบ้านเหมือนตามที่หนังสือพิมพ์

ลงข่าว อ้ายผีจริง ๆ มันไม่ขว้าง อ้ายผีในใจหนูน้อยคนนั้นมัน ขว้าง มันเกิดผีในคน แล้วคนเป็นผีไปขว้างบ้าน ความจริงนั้นไม่มีอะไร พวกหมอดูหมอเดาก็นั่งเดากันใหญ่ว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ ผลที่สุดมันแดงออกมา อ้อ! คนไม่ใช่ผี พวกหมอผีเสียหน้ากันไปตาม ๆ กัน ไม่ใช่แต่พวกหมอชาวบ้าน หมอพระก็พลอยไปนั่งกับเขาเหมือนกัน นั่งดูไปดูมาไม่รู้เรื่อง ผลที่สุดตำรวจรู้เข้าว่า ไม่เป็นผีแท้มันเป็นผีในใจคน คือผีไม่ได้ดั่งใจแล้วแสดงอะไร ๆ ต่อเขา ให้เขาตกใจ อ้ายผีนี่ต้องระวัง ผีในใจคนน่ากลัว ผีในป่าช้าในโลงไม่น่ากลัวอะไร ไม่เคยทำใครให้เสียหาย แต่ผีนี่ร้าย เราต้องช่วยกันแก้ไข เพื่อนฝูงมิตรสหายของเราก็เหมือนกัน ถ้าเรารู้ว่าเพื่อนของเรามีผีอะไรคอยบอกคอยเตือนให้**เขารู้ตัว**ว่ามีผี แล้วเสกน้ำมนต์คือธรรมนี่แหละช่วยเตือนช่วยบอกกัน ให้รู้ว่าผีอย่างนั้นมันมีอยู่ เราอย่าไปตามผีกับเขาก็แล้วกัน ช่วยกันแก้ไขเรื่องทั้งหลายก็จะเรียบร้อยดีงาม อันนี้เป็นข้อเตือนใจท่านทั้งหลาย วันเวลาล่วงไป ๆ ไม่ได้ล่วงไปเปล่า ๆ ชีวิตของเราก็แก่ลงไปทุกวันทุกเวลา การแก่นั้นหมายความว่าใกล้เข้าไป เหมือนวัวที่เขาจูงไปฆ่า เดิน

ไปก้าวหนึ่งก็ใกล้โรงฆ่าสัตว์เข้าไป ผลที่สุดเดินไปก็ถึงที่ฆ่า โดนมีดหั่นคอถึงแก่ความตาย เราทั้งหลายก็มีสภาพอย่างนั้นเหมือนกันทุกคน ให้เราได้นึกเตือนไว้เสมอว่า วันหนึ่งเราจะต้องตาย เวลานี้ยังไม่ตายต้องรีบเร่งสร้างคุณงามความดี ใช้ชีวิตร่างกายนี้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด เหมือนคำที่พระนิกายเซ็นท่านพูดว่าคิดดูให้ดี ร่างกายนี้กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความแตกดับทุกวินาที ถ้าไม่รีบใช้มันให้เป็นประโยชน์มันจะมีราคาที่ตรงไหน ท่านบอกไว้อย่างนี้ เราทุกคนควรคิด ควรเตือนตัวเองทุกครั้งทุกคราว ทุกครั้งที่เราดูกระจกเงาแต่งตัวไม่ใช่แต่งเพื่อความสวยงามอย่างเดียว แต่งแล้วก็ต้องนึกว่าแหมแก่ลงไปเยอะแล้ว อย่านึกว่ายังหนุ่มยังสาวอยู่ ถ้านึกว่ายังหนุ่มยังสาวไม่มีโรค ก็ยิ่งจะมีความมัวเมา แต่ถ้านึกว่าแหมแก่ลงไปเยอะแล้ว อายุห้าสิบหกสิบแล้ว อีกไม่กี่วันจะต้องย้ายทะเบียนแล้วจะได้รีบเสีย อะไรควรทำทำเสีย อะไรควรจัด ๆ เสียให้เรียบร้อย เช่นโดยเฉพาะคนมีเงินมาก ๆ นี่จัดเสียให้ดีเวลารู้สึกตัวว่าจะตายนี่ ทำเสียให้เรียบร้อย พินัยกรรมก็ทำเสียอย่าให้ลูกมาเทะเลาะกัน ขายหน้าชาวบ้าน ขึ้นโรงขึ้นศาล

เหมือนเราตอกลิ่มไว้ในตระกูลให้ลูกมันแตกกัน แต่ถ้าเราจัดเสียแบ่งเสียแต่ยังเป็น เราก็พอรู้ว่านาแปลงนั้น ของหนูคนนั้นนะ สวนของคนนั้นนะ เงินในธนาคารมีเท่านั้นแบ่งเท่า ๆ กันนะ อันนี้เรียบร้อย เราตายแล้วลูกก็แบ่งกันเรียบร้อย พ่อว่าอย่างนั้น แม่ว่าอย่างนี้ ทีนี้บางคนไม่ทำ ลูกฟ้องกัน ต่างเอาเงินไปแจกชาวบ้าน เขาเรียกว่าทำขนมให้ชาวบ้านกิน ไม่ได้อะไรเท่าใด เสร็จแล้วแตกกันเสียด้วย พี่กับน้องไม่ต้องมองหน้ากันต่อไป เรื่องมรดกนิดเดียว อันนี้เป็นความบกพร่องของผู้ใหญ่ที่เมาเกินไป ไม่นึกว่ากูจะตาย เลยไม่ได้จัดทำเสียให้เรียบร้อย เพราะฉะนั้น ใครมีเงินมีทองจัดเสียให้เรียบร้อย อย่าให้มันยุ่ง ลูกหลานจะได้อยู่มีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้าต่อไป มีลูกมีหลานก็**ต้องสอน**ให้มันรักกัน สามัคคีกัน ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้นึกว่าเกิดมาจากกอเดียวกัน หลายกิ่งทุกกิ่งก็มาจากกอเดียวกัน รากเดียวกัน เถาเดียวกัน จะไปแตกแยกกันทำไม ควรจะอยู่ด้วยกันด้วยความรักความสามัคคี ช่วยเหลือเจือจุนกัน ใครดีก็ช่วยคนที่ยังไม่ดี ใครรวยก็ช่วยคนที่ยังไม่รวย ใครก้าวหน้าก็ช่วยดึงคนที่ยังไม่ก้าวหน้าให้ก้าวตามไป

ด้วย ตามสมควรแก่ฐานะ ถ้าเราเตรียมให้พร้อมในรูปอย่างนี้ ก็นับว่าไม่เสียหลาย ชีวิตมีค่ามีราคา

วันนี้ คณะเจ้าภาพได้พร้อมใจกันบำเพ็ญกุศล เพื่ออุทิศส่วนบุญคุณงามความดีที่เราได้กระทำในครั้งนี้ ให้แก่คุณพ่อที่ล่วงลับไปแล้ว ตามวิสัยของผู้รักคุณงามความดี แล้วก็ได้นิมนต์พระมาแสดงปาฐกถาธรรม เพื่อเตือนใจแก่ผู้มาในงาน ก็นับว่าให้ของขวัญแก่พวกเราทั้งหลายในวันที่ได้มาประชุมกันนี้ เป็นของมีค่าสำหรับชีวิต เป็นสิ่งเตือนจิตสะกิดใจ เสร็จการปาฐกถาท่านทั้งหลายก็จะได้ขึ้นไปเผาศพ ก่อนที่จะขึ้นไปนั้น ขอให้สำรวจตรวจตราดูตัวเองแต่ละคน ให้รู้ว่ามีอะไรอยู่ในตัว ของใดไม่ดีไม่งามทิ้งไว้ที่นี่ ไว้ที่เมรุนั้น ขอให้ทุกคนกลับบ้านด้วยชีวิตใหม่ มีชีวิตจิตใจเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม มีปัญญารู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่เรียกว่าธรรม ตามสมควรแก่ฐานะ

ดังที่ได้กล่าวมาก็สมควรแก่เวลา ขอยุติการแสดงปาฐกถาไว้เพียงเท่านี้ ขอความเข้าใจดีงามจงบังเกิดมีแก่พี่น้องทั้งหลายที่ได้มาประชุมกันในวันนี้ จงทั่วกันทุกคนทุกท่าน เทอญ

อธิษฐานใจ

โดย

ภิกขุ ปัญญานันทมุนี

ขอเจริญพรแด่ทุกท่าน

ณ บัดนี้ เป็นเวลาที่จะได้ฟังปาฐกถาข้อธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่พวกเราทั้งหลาย ที่ได้มาประชุมกันในสถานที่นี้ อันเรื่องของการฟังธรรมะในทางศาสนาที่เรานับถืออยู่นั้น เป็นการศึกษาแบบหนึ่ง เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อธรรมะนั้น ๆ ชัดเจนถูกต้อง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของเราแต่ละคน เพราะการดำรงชีวิตอยู่ในโลกเราจะอยู่โดยไม่มีเข็มทิศนำทางนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ เหมือนกับเรือที่ออกไปในทะเลใหญ่ จะต้องอาศัยเข็มทิศ แผนที่สำหรับนำทาง ที่จะให้เรือนั้นแล่นไปสู่จุดหมายปลายทางได้โดยเรียบร้อยฉันใด ในชีวิตของเราแต่ละคนนี้ก็เหมือนกัน เราจะต้องมีเข็มสำหรับนำทางชีวิต เพื่อให้ดำเนินชอบตามหลักนั้น ๆ เข็มสำหรับชีวิตของเราก็คือ ธรรมะในทางศาสนาที่เรานับถือ

โดยเฉพาะเราที่เป็นคนไทยนับถือพระพุทธศาสนา หลักธรรมะในทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักครองใจของเราชาวไทยมาเป็นเวลาเกือบพันปี เราได้มีความสุขความเจริญตามสมควรแก่ฐานะ โดยอาศัยธรรมะในทางพระศาสนาเป็นเครื่องนำทางชีวิตตลอดมา เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เป็นความจำเป็นที่เราควรจะต้องศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนถูกต้อง

การศึกษา เรื่องธรรมะนั้นเราทำได้ ๒ วิธีคือ ศึกษาด้วยการฟังอย่างหนึ่ง ศึกษาด้วยการอ่านอย่างหนึ่ง สำหรับการศึกษาด้วยการฟังนั้น เป็นการศึกษาแบบเก่าแก่แท้ เพราะในสมัยครั้งกระโน้น เมื่อพระผู้มีพระภาคยังทรงพระชนม์อยู่ สมัยนั้นไม่มีการเขียนหนังสือ ไม่มีการจารึกพระธรรมคำสอนไว้ในสิ่งใด ๆ พระองค์ได้เสด็จเดินทางไปพบปะประชาชน ตามท้องถิ่นต่าง ๆ แล้วก็พูดให้ฟัง คนที่ไปฟังเขาก็ฟังอย่างตั้งอกตั้งใจ เมื่อฟังด้วยความตั้งใจย่อมได้ปัญญา คือความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น นี่คือการศึกษาในยุคแรก ๆ สาวกของพระผู้มีพระภาคเรียนโดยอาศัยการฟังทั้งนั้น แล้วก็ทรงจำสืบต่อกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี จึงได้มีการเขียนเป็นตัวหนังสือ

สำหรับพวกเรา ในสมัยนี้ก็ศึกษาด้วยการฟังก็ได้ เช่น ฟังเทศน์ตามวัด ฟังปาฐกถาทางวิทยุ หรือมีการประชุมฟังกัน ณ ที่ใดที่หนึ่ง โดยเฉพาะในสมัยนี้มีการเผยแพร่คำสอนด้วยวิธีการพูดให้ฟังนี้มีหลายที่หลายแห่ง ถ้าเราสนใจฟังก็จะได้ความรู้ความเข้าใจ นอกจากเรื่องการฟังแล้ว เราควรจะได้อ่านหนังสือ ตำหรับตำราทางศาสนาบ้าง

ในสมัยก่อนหนังสือหายาก โดยมากก็เป็นสำนวนสำหรับนักปราชญ์ คนธรรมดาสามัญอ่านแล้วไม่เข้าใจ แต่ว่าในสมัยนี้มีการศึกษาเจริญก้าวหน้า ผู้รู้ได้เขียนหนังสือธรรมะประเภทง่าย ๆ ให้คนเอาไปศึกษาได้โดยสะดวกสบาย เราที่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ควรจะได้หาหนังสือประเภทเหล่านั้นมาไว้กับบ้านกับเรือนเพื่อจะได้อ่านในเวลาว่าง ๆ หรือเวลากลุ้มใจ หรือในเวลาที่เราอยากรู้ ถ้าหากเราว่างเวลาใดเราใช้เวลาว่างนั้นให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาข้อธรรมะในทางศาสนา หรือว่าเวลาใดเรากลุ้มอกกลุ้มใจ เราก็หยิบหนังสือธรรมะมาอ่าน หนังสือธรรมะเป็นเหมือนดังกับยาแก้โรคทางใจ ถ้าเราอ่านหนังสือศาสนาใจสบายหายทุกข์หายโศกไป หรือเวลาใดมีความสงสัยแคลงใจในข้อธรรมะบทใดบทหนึ่ง เราก็

ไปหาหนังสือศาสนามาอ่าน อ่านแล้วจะแก้ปัญหาคือ ความสงสัยนั้นได้ อันนี้เป็นประโยชน์มาก ในเรื่องเกี่ยวกับการอ่าน

คนที่เขาเป็นคนดี มีชีวิตรุ่งโรจน์ตลอดไปนั้น ล้วนแต่เป็นนักศึกษาเรื่องของศาสนาทั้งนั้น ไม่ว่าคนนั้นจะนับถือศาสนาอะไร เราลองศึกษาชีวะประวัติของคนเหล่านั้นดู ถ้าหากเป็นคนดีจริงเก่งจริง คือ ดีคนตัวตาย ตายแล้วก็ยังไม่หมดดี คนยังยกย่องเชิดชูบูชา คนประเภทนี้เป็นนักศาสนาควบคู่กันไปกับเป็นนักในเรื่องอื่น เช่นสมมติว่าเขาเป็นนักการเมืองเขาก็เป็นนักศาสนาด้วย เป็นนักวิทยาศาสตร์ก็เป็นนักศาสนาด้วย หรือจะเป็นอะไรในวิชาสาขาต่าง ๆ เขาก็ไม่ได้ทิ้งธรรมะไม่ได้ทิ้งศาสนา พยายามเอาหลักศาสนามาเป็นแนวทางสำหรับดำเนินชีวิต ชีวิตของเขาจึงเป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่นไม่มีเสียหาย แม้ตัวตายไปแล้วชื่อก็ยังอยู่หอมหวลอยู่ตลอดเวลา อันนี้เป็นผลเนื่องมาจากชีวิตคลุกคลีอยู่กับธรรมะในทางพระศาสนา

ในเมืองไทยเวลานี้ เรากำลังต้องการอยู่อย่างหนึ่ง คือต้องการคนที่ดี จริง ๆ สำหรับ จะได้ ช่วยกัน สร้างชาติ สร้าง บ้าน

เมือง ในการสร้างชาติสร้างบ้านเมืองนั้นก็หมายความว่า เรา
ทุกคนมีความสำนึกในหน้าที่ ใครมีหน้าที่อันใดก็ทำหน้าที่อัน
นั้นให้สมบูรณ์ให้เรียบร้อย การทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ให้เรียบร้อย
นั้นแหละ คือการแสดงออกซึ่งน้ำใจ ว่าเราเป็นผู้มีความ
รักชาติเห็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง การที่เราจะได้เป็นผู้
ทำงานอย่างนั้นได้ ต้องมีน้ำใจประกอบด้วยธรรมะ ถ้าน้ำใจ
ไม่มีธรรมะเป็นหลักคุ้มครองแล้ว ไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ของ
ตนให้เรียบร้อยได้ เพราะคนที่ไม่มีธรรมะเป็นหลักในใจก็ย่อม
มีสิ่งอื่นเข้ามาอยู่แทน

ในใจของคนเรา นั้นมีธรรมชาติอยู่ ๒ ประการเรียกว่า
ธรรมชาติฝ่ายสูง กับ ธรรมชาติฝ่ายต่ำ ธรรมชาติฝ่ายสูงนั้นเป็น
เรื่องของพระ เป็นเรื่องของธรรมะ ธรรมชาติฝ่ายต่ำนั้นเป็น
เรื่องของผีของมาร หรือเรื่องของกิเลสที่มันเกิดขึ้นในใจของ
เรา แล้วก็ลากจิตใจของเราไปในทางชั่วทางต่ำ เราไม่มี
กำลังใจเข้มแข็งพอ ไม่มีความรู้สึกผิดชอบที่สูงพอ ก็ไม่สามารถ
ที่จะเอาชนะธรรมชาติฝ่ายต่ำได้ จึงได้เสียผู้เสียคนไป ให้สังเกต
เพื่อนฝูงมิตรสหายของเราบางคน มีความสามารถในการงาน

งานแต่ว่าจิตใจไม่ดี ผลที่สุดกลายเป็นคนเสียผู้เสียคนไป ทำไมเขาจึงได้เสียคน ก็เพราะว่าเขาตกอยู่ในธรรมชาติฝ่ายต่ำ อำนาจกิเลสประเภทต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้นในใจนั้นดึงจิตใจของเขาให้มันต่ำลงไปทุกเวลา ไม่มีความยับยั้งชั่งใจ ไม่มีความอดทนเพียงพอที่จะเอาชนะสิ่งเหล่านั้นจึงกลายเป็นคนขี้แพ้อยู่ตลอดเวลา

ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่นเราเป็นนักเสพย์ติดของต่าง ๆ เช่นเป็นนักเสพย์สุรา ตอนเย็นตอนเช้าต้องไปดื่ม หรือว่างขึ้นก็ต้องไปดื่มสุรา หรือบางคนก็ติดในเรื่องการพนันติดในการเที่ยวเตร่กลางคืน หรือว่าติดของอื่น เวลาความอยากในเรื่องอย่างนี้เกิดขึ้นพอตื่นเช้าขึ้นก็อยากเหล้า เราเคยบังคับตัวเองบ้างไหม? ไม่มีใครที่จะบังคับตัวเอง ก็ต้องไปดื่มสิ่งนั้นตามความอยาก หรือว่าเราอยากบุหรี่ขึ้นมา ไม่เป็นเวล่ำเวลา เช่นเวลาเข้าห้องประชุมฟังธรรมะฟังปาฐกถา หรือว่าไปนั่งในโบสถ์อันเป็นสถานที่ที่เราควรจะฝึกฝนเอาชนะตัวเอง เพื่อยกระดับจิตใจของเราให้สูงส่งขึ้น แต่ว่าเราก็บังคับมันไม่ได้ เราพ่ายแพ้มัน พอความอยากมาสกิดเข้าที่ห้องหัวใจเท่านั้น เราก็ตกลงในอำนาจของมันทันที แล้วเราก็ไปทำสิ่งนั้น ๆ ตามอำนาจฝ่ายต่ำมันปรารถนา คนอย่างนี้เขาเรียกว่าคนที่มีใจตกอยู่ในอำนาจ

ของพญามาร ถ้าใจของเราตกอยู่ในอำนาจของมารแล้วเราจะก้าวหน้าไปไม่ได้ พญามารมันจะดึงแข้งดึงขาเราให้ไหลไปในทางชั่วทางต่ำตลอดเวลาเอาตัวไม่รอด อันนี้เป็นธรรมชาติฝ่ายต่ำ

ในชีวิตประจำวันของเรา เราอยู่ในโลกนี้อยู่กันเพื่ออะไร? ขอตอบให้เข้าใจง่าย ๆ ว่า เราอยู่เพื่อการต่อสู้ เราต่อสู้กับอะไร ? สู้กับอำนาจฝ่ายต่ำที่มันเกิดขึ้นรบกวนจิตใจของเรา เราจะไม่ยอมให้อำนาจฝ่ายต่ำนั้นครอบงำใจ เราพยายามเอาชนะเราจะบังคับตัวเองไว้ตลอดเวลา อันคนที่จะชนะธรรมชาติฝ่ายต่ำ หรือมีการบังคับตัวเองได้นั้น ก็ต้องอาศัยธรรมะเป็นมูลฐานไม่ใช่เพียงแต่มีความรู้ในทางธรรมะอย่างเดียว แต่ต้องมีการฝึกฝน มีการอบรมจิตใจในเรื่องนั้น มีความตั้งใจดีไว้เป็นเบื้องต้น คือการตั้งใจว่าเราจะอยู่อย่างคนชนะ เราจะไม่อยู่อย่างคนแพ้ เราจะอยู่อย่างไทย เราจะไม่อยู่อย่างทาส เราจะอยู่อย่างลูกศิษย์พระพุทธเจ้า เราจะไม่อยู่ อย่างลูกศิษย์พญามารเป็นอันขาด

ที่เรียกว่าอยู่อย่างผู้ชนะ ก็หมายความว่า ให้รู้ว่าอะไรมันเกิดขึ้นในใจของเรา ในเรื่องอย่างนี้เราต้องรู้กิเลสประเภทต่าง ๆ ที่มันเกิดขึ้นในใจของเรา แล้วจะดึงเราไปในทางชั่วทาง

ต่ำนั้นมีอะไรบ้าง เช่นว่าเจ้า **ความโลภ** เกิดขึ้นในใจ มีความอยากได้รุนแรงอยากได้ของคนอื่น ไม่ใช่ของ ๆ ตัวเอง แม้ของที่ตัวจะได้นั้นแหละแต่ว่ายังไม่ถึงเวลาก็มี ความอยากจะได้ ขึ้นมาแล้ว เหมือนว่าเราทำงานมีเงินเดือนแต่ว่าเงินเดือนยังไม่ทันออก เราอยากจะได้ขึ้นมาเราหยิบเอาของหลวงไปใช้ก่อน อย่างนี้มีความโลภเหมือนกัน หรือว่าเรามีสิทธิที่จะได้เพียง ๕ แต่ว่าเราอยากเอาสัก ๑๐ อย่างนี้ก็เรียกว่า **โลภะ** มันเกิด ขึ้นรบกวนจิตใจ เมื่อเจ้าโลภะเกิดขึ้นรบกวนจิตใจ มันก็จะบังคับใจเราให้ดิ้นรนเพื่อความอยากอย่างนั้นเป็นเหตุให้ฆ่า เขาก็ได้ให้ไปลักของเขาก็ได้ ให้ประพฤติผิดในทางกามก็ได้ ให้เป็นคนเอารัดเอาเปรียบเพื่อนฝูง ไม่ซื่อสัตย์ต่อการงานต่อหน้าที่ มีความเสียหายหลายสิ่งหลายประการ พระผู้มีพระภาคจึง ตรัสไว้ว่า **"โลโภ ธมฺมานํ ปริปนฺโถ"** ความโลภเป็นอันตรายของธรรมะด้วยประการทั้งปวง คำว่าธรรมะในที่นี้หมายถึงความดีอันจะเกิดขึ้นในใจของเราพอมีความโลภเกิดขึ้น แล้วมัน สกัดกั้นไม่ให้ความดีทั้งหลายเจริญงอกงามอยู่ในใจของเราได้ เราก็ไหลไปตามอำนาจของมัน คนที่ได้เสียผู้เสียคนไปนั้นเพราะอำนาจความโลภมีไม่ใช่น้อย เช่น มีการทุจริต การคอรัปชั่นในหน้าที่

ในการงาน อันนี้เกิดจากความโลภมากอยากได้ในสิ่งนั้น ๆ ไม่มีหลักปัญญาเป็นเครื่องประดับใจ ไม่ได้คิดนึกว่าชีวิตของเราคืออะไร เราเกิดมาอยู่นี่แล้ว เราจะตายไปแล้ว เราได้อะไรไปบ้าง เราเอาอะไรไปบ้างเวลาตาย ไม่มีใครเอาอะไรไป เกิดมาอย่างไรก็ไปอย่างนั้นแต่คิดไม่ได้ เมื่อคิดไม่ได้ก็คิดจะเอาท่าเดียว เป็นคนประเภทกอบเอาโกยเอา เพราะอำนาจความโลภครอบงำจิต เลยเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย แก่ชีวิต ด้วย ประการต่าง ๆ หรือในขณะใด ความโกรธ เกิดขึ้นครอบงำจิตใจ เวลาใดความโกรธเกิดขึ้นใจมันก็ร้อนกระวนกระวาย นั่ง อยู่นิ่ง ๆ ก็ไม่ได้ ต้องแสดงอาการปรากฏทางหน้าทางตา ทางมือ ทางเท้า ทางคำพูดออกไป ในรูปแปลก ๆ ซึ่งผิดปกติสามัญชนพึงจะพูดจะทำในรูปเช่นนั้น อันนี้เกิดเพราะอำนาจความโกรธ ความโกรธทำตนให้เกิดเป็น อาชญากร นำ คนให้ ทำความ เสียหาย แก่ชีวิต แก่การงานด้วยประการต่าง ๆ เวลาโกรธทีไรแล้ว เราไม่ได้เป็นตัวของเราเอง แต่เราตก เป็น ทาส ของ ความโกรธ ความโกรธเป็นนายเรามันบังคับเรา มันจูงเราไปสู่อำนาจของมันด้วยประการต่าง ๆ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีไม่มีในใจ แล้วก็ใจร้อน ใจกระวนกระวาย อาการทางกายก็ไม่สบายสมองไม่ดี

หัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอ ประสาททำงานไม่ปกติ ต่อมในร่างกายก็พลอยชำรุดทรุดโทรมไป คนใดโกรธบ่อย ๆ อายุสั้นตายเร็ว เพราะบางทีโกรธจนเป็นลมเป็นแล้งไป อำนาจความโกรธมันแรงอย่างนี้ ถ้าเกิดขึ้นแล้วทำให้เกิดความเสียหายเราจึงควรรู้ว่ามันไม่ได้เรื่อง ถ้าเกิดขึ้นในใจเราแล้วจะเสียหายมาก

เวลาใดเกิดความหลงขึ้นมาเพราะไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้นชัดเจนตามความเป็นจริง คนเราที่หลงอะไร มัวเมาในเรื่องอะไรนั้น ก็เพราะว่าขาดการศึกษาในเรื่องนั้นไม่รู้ว่าเรื่องนั้นมันเป็นเรื่องอะไร มันมาอย่างไร มันจะไปอย่างไร มันจะเป็นประโยชน์ เป็นทุกข์ เป็นโทษอย่างไร เราควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นในรูปใด เราไม่เข้าใจก็หลงมัวเมาในสิ่งนั้น ๆ คนเราถ้าหลงในเรื่องใดแล้วเป็นทุกข์เพราะเรื่องนั้น

ตัวอย่าง เช่น พวกหลงการพนัน ติดการพนันงอมแงมไปหมด ถ้าไม่ได้ไปเล่นละก็อยู่ไม่ได้ เช่น วันเสาร์วันอาทิตย์พวกหลงม้าก็ต้องไปสนามม้า ไปให้ม้ามันเตะมันอะไรเสียหน่อย แล้วก็กลับบ้าน กลับบ้านหน้าเศร้าถ้าแพ้ เวลาชนะก็หน้าบานหน่อย แต่ก็บานไม่กี่วันประเดี๋ยวก็เศร้าต่อไป ผลที่สุดก็

ตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้ นี่เป็นความหลงใหล เป็นความมัวเมาในสิ่งนั้นเพราะไม่รู้ว่าสิ่งนั้นมันเป็นทุกข์เป็นโทษแก่ชีวิตแก่การงาน

ในกิเลสประเภทอื่น ๆ เช่นว่า **ความริษยา** เกิดขึ้นในใจของเราไม่อยากให้ใครดี ไม่อยากให้ใครเจริญ ไม่อยากให้ใครก้าวหน้าในชีวิตในการงาน คิดแต่จะทำลายเขาตลอดเวลา น้ำใจที่จะพลอยยินดีในความดีในความสุขความเจริญของผู้อื่นนั้นไม่มีในใจ คนที่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลสอย่างนี้ตามภาษาพระท่านเรียกว่า **เป็นทาส** ไม่เป็นไทยแก่ตัวเองการเป็นทาสนั้นเป็นความทุกข์ การเป็นไทยนั้นเป็นความสุข ข้อปฏิบัติธรรมะในทางพระพุทธศาสนาสอนเราให้เป็นไทยแก่ตัว แต่ตัวเราเองแต่ละคนนี้เรียกตัวเราเองว่าเป็นคนไทย นั้นว่าชาติไทยนั้นมีความหมายลึกซึ้งด้านธรรมะด้วย ไม่ได้หมายความว่าเป็นอิสระเสรีในทางการเมือง การศาล การเศรษฐกิจ การทูตอะไรอย่างนั้นมิได้ แต่ว่าเราหมายถึงการมีเสรีภาพในทางจิตใจ

จิตใจที่เป็นเสรีนั้น คือจิตใจประเภทใด ? คือจิตใจที่ไม่ตกอยู่ในอำนาจฝ่ายต่ำ แม้ฝ่ายต่ำมันจะเกิดขึ้นเราก็รู้ รู้เท่ารู้ทันรู้ว่านี่ความโลภมันเกิดขึ้นแก่เรา นี่ความโกรธมันเกิดขึ้นแก่เรา

อันนี้เป็นความหลง อันนี้เป็นความริษยา อันนี้เป็นความพยาบาท อันนี้ เป็น ความ คิดใน ทาง ชั่ว ร้าย มัน เกิด ขึ้นใน จิตใจ ของเรา เรารู้เท่ารู้ทัน เหมือนกับคนอยู่ในบ้านรู้จักหน้านักเลงอันธพาล นักตัดช่องย่องเบา ถ้าเราเห็นมันเราก็คิดป้องกันตัวได้ เราไม่ให้มันมาทำร้ายเราฉันใด กิเลสประเภทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในใจของเรานี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่รู้เราก็เสียท่ามัน แต่ถ้าเรารู้จักหน้าตามันไว้บ้าง เราก็มีการต่อสู้มันได้ ต่อสู้เพื่อให้จิตใจของเราเป็นไทย จิตใจที่เป็นไทยนั้นคือ จิตใจที่อยู่เหนือสิ่งนั้น ไม่ให้สิ่งนั้นครอบงำเรา เราไม่เป็นทาสของธรรมชาติฝ่ายต่ำ เรียกว่าเป็นไทยแก่ตัว เพราะฉะนั้นเราจะต้องมีสิ่งที่เรียกว่า "ไทยรำลึก" มีความสำนึกอยู่เสมอ คอยเตือนตัวเองไว้บ่อย ๆ ว่า "กูเป็นไทย กูจะไม่เป็นทาสสิ่งใด ๆ" ความคิดอันใดเกิดขึ้นในใจจะทำให้ตกเป็นทาสก็ต้องบอกไว้ว่า ระวังไว้ให้ดี จะกลายเป็นทาสเขา ความเป็นไทยมันจะหายไป มันจะเสียเกียรติเสียชื่อเสียง หมดความเป็นไทยแก่ตัว เราคอยเตือนไว้อย่างนี้ คอยบอกตนเองไว้อย่างนี้เสมอ ๆ ไม่ว่าจะไปในสถานที่ใด คบหาสมาคมกับใคร

เรื่องการไปในที่ใด ก็สำคัญเพราะว่าสถานที่บางแห่งเรา ไปแล้วมันทำให้เราเป็นทาส คนบางคนเมื่อพบกันแล้วทำให้เรา เป็นทาสในเรื่องอะไรต่าง ๆ สถานที่ที่ไม่ควรไปมันก็มี เช่นว่า โรงเหล้า บ่อนการพนัน ซ่องที่มีคนชั่ว ๆ เขาอยู่กัน ถนนที่ มันเต็มไปด้วยความชั่วร้าย ถ้าเราจะไปในที่นั้น เราต้องเอา พระติดใจไปด้วย ไม่ใช่เพียงแต่เอาพระห้อยคอ ห้อยที่คอน่ะ มันไม่พอหรอก เราจะต้องเอาพระใส่ไว้ในใจ พระที่เราควรใส่ ไว้ในใจหมายถึงอะไร หมายถึงปัญญา ความรู้สึกตัว หรือ ว่าความรู้รอบตัวในเรื่องเหล่านั้น ให้รู้ว่าสถานที่นั้นคืออะไร มันดีหรือมันชั่ว มันเสื่อมหรือว่ามันเจริญ เป็นไปเพื่อความ สุขหรือความทุกข์ ถ้าเราไปสู่สถานที่นั้นจิตใจเราจะเปลี่ยนไป อย่างไรบ้าง เราก็ต้องรู้ตัวไว้ เมื่อเดินไปในที่นั้นต้องเดินไปใน อาการสำรวมเหมือนดังกับว่าเราเดินไปในตรอกที่มีโคลนตมมาก เราก็ต้องเดินด้วยความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้โคลนตมนั้นกระเด็น เข้ามาเปื้อนเสื้อผ้า หรือไม่ให้เราล้มลงไปวัดพื้นเพราะมันเปื้อน ไปทั้งเนื้อทั้งตัวฉันใด ถ้าเราไปในสถานที่ที่มันไม่ดีไม่งามเราก็ ต้องคอยระวังตัวเองไว้ คอยเตือนตัวเองไว้ว่า ระวัง ระวัง

เหมือนเราหัดแถวทหารน่ะจะให้ขวาหัน ซ้ายหัน ก็ต้องบอกว่าระวัง แล้วเราก็บอกว่าขวาหัน ซ้ายหัน ทำอย่างนี้ เราก็ต้องบอกตัวเราเองแบบหัดทหาร หัดคนอื่นน่ะไม่ลำบากหรอก หัดตัวเองน่ะมันยาก เพราะฉะนั้นต้องคอยเตือนตัวไว้ เวลาจะไปสู่สถานที่ใดที่มันยั่วให้เสียคน เราต้องคอยเตือนตัวเองไว้ว่า ระวังนะ เอ็งมันจะเสียผู้เสียคนในการมาที่นี่ ระวังให้ดีอย่าให้มันแปดเปื้อนเป็นไป มาอย่างใดให้ไปเรียบร้อยอย่างนั้น อย่าให้เกิดความเสียหายคนเราถ้ามีการเตือนตัวเองอยู่ในรูปอย่างนี้รับรองว่า จะไม่เสียผู้เสียคนเป็นอันขาด การปฏิบัติการงานก็เหมือนกัน การงานที่เราทำอยู่เป็นประจำวันนั้นบางหน้าที่ มันก็ ล่อ แหลมทำให้เกิด อันตราย แก่ ชีวิต แก่ การงานได้ เช่นหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเงินทองที่เราเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ มันอันตรายแก่ชีวิตของเรา เราก็ต้องคอยตักคอยเตือนตัวเราเองให้มีความสำนึกรู้สึกตัวไว้ว่า ระวัง ระวัง อย่าให้อามิสเหล่านี้มันมาล่อใจ จูงใจเรา ทำให้เสียผู้เสียคนเป็นอันขาด เราคอยเตือนตัวเราไว้อย่างนี้ไม่เป็นไร ถ้าไม่เตือนแล้วมันจะเสียหาย

การคบเพื่อนฝูง มิตรสหายก็เหมือนกัน โดยมากเราคบเพื่อนเล่น คบเพื่อนกินคบเพื่อนเที่ยว เพื่อนเตร่เพื่อลดราคาตัวให้มันต่ำไปทุกวันทุกเวลา มีน้อยคนนักที่จะคบเพื่อนเพื่อยกระดับจิตใจของตนให้สูง หรือว่าทำให้เพื่อนสูงส่งขึ้น แต่คบกันเพื่อจะไปดื่ม เพื่อจะไปเที่ยว เพื่อจะไปสนุก ไปเพื่ออย่างนั้นไปเพื่ออย่างนี้ การคบกันในรูปเช่นนี้เป็นไปเพื่อความเสื่อม ไม่เป็นไปเพื่อความเจริญ เพื่อความก้าวหน้าแก่ชีวิตแก่การงาน ในทางพระท่านจึงสอนนักสอนหนาว่า **จะคบคนต้องดูหน้าซื้อผ้าต้องดูเนื้อ อย่าคบคนชั่วคนพาล** การเข้าไปใกล้คนพาลนั้นต้องระมัดระวังเหมือนเราเข้าใกล้งูเห่า งูพิษ ถ้าเราจะเข้าไปใกล้ต้องระวังตัวอย่าให้มันกัดเราได้ฉันใด อยู่กับคนชั่วก็อย่างนั้นมันจะกัดเรา ไม่กัดร่างกายก็จะกัดจิตใจเรา กัดใจของเราก็คือ พูดโน้มน้อมเราไปในทางเสียหายเสียคน เช่นจูงเราให้เป็นนักดื่ม จูงเราให้ไปเล่นการพนัน จูงเราให้ไปเที่ยวในสถานที่ลามกไม่ควรเที่ยว หรือจูงเราให้เป็นคนคดโกงทุจริตต่อหน้าที่ ให้ประพฤติตนไปในทางเสียหายต่าง ๆ อันนี้เป็นสิ่งล่อแหลมต่ออันตรายอยู่ ชีวิตของเราจะตกต่ำเพราะการคบหาสมาคมอย่างนี้

เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะคบใครจึงต้องพิจารณาแล้วก็ต้องระวังตัวไว้ เตือนตัวเองไว้เสมอๆว่าอย่าเผลออย่าประมาทอาจจะเสียคนได้ง่าย เราคอยเตือนตัวเองไว้อย่างนั้น เพื่อนนั้นก็จะไม่สามารถจูงเราไปในทางเสียเป็นอันขาด

คนเราจะคบกับใคร จะต้องพิจารณาใช้ธรรมะเป็นกระจกเอามาส่องดูคน ๆ นั้นเสียก่อนว่า คนนั้นเป็นนักปราชญ์หรืออันธพาล เป็นคนฉลาดหรือเป็นคนโง่ เป็นคนก้าวหน้าหรือเป็นคนประเภทถอยหลัง เรา จะ ต้อง ตรวจ สอบ ให้ ละเอียดเรียบร้อย เพราะว่าคนบางคนนั้นเราคบกันได้นิดหน่อย เช่นว่าคบกันบนถนน ทักทายกันคำหนึ่งก็รีบเดินไป บางคนพาไปที่บ้านก็ได้ แต่ว่าจะนอนร่วมกินร่วมกันไม่ได้ บางคนนั้นเอาไปนอนร่วมกัน กินร่วมกันก็ได้ ไม่เสียหายมันมีหลายชั้นหลายจำพวก ถ้าหากเป็นผู้ฉลาดในเรื่องนี้เราก็ต้องพิจารณาเอาแต่คนดีมีประโยชน์ช่วยชีวิตเราให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

เมื่อวันก่อนนี้ พบเด็กหนุ่มคนหนึ่ง ก่อนนี้เขาเป็นนักศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์โน้น เรียนจบแล้วก็ไปทำงาน เมื่อเป็นนักศึกษาน่ะเขาเคยไปฟังเทศน์บ่อย ๆ เวลา

ไปเทศน์กับกลุ่มพุทธศาสน์น่ะ เขาไปฟังด้วยก็เป็นคนเรียบร้อยดี เมื่อจบจากการศึกษาแล้วไปทำงานไม่ได้พบกันเสียสักปีหนึ่ง วันนั้นเขาไปหาเลยก็ถามว่าเป็นอย่างไร เธอออกไปทำงานทำการแล้วเป็นอย่างไร เงินทองพอใช้ไหม ? เขาก็บอกว่าไม่ค่อยพอใช้ ชักหน้าไม่ถึงหลังเลยสืบถามว่า เมื่อก่อนนี้ เรา เป็น นักศึกษา อยู่ ในมหาวิทยาลัย ผู้ปกครอง ส่งมาให้เดือนละเท่าไร เขาบอกว่าเดือนละเท่านั้น เวลานี้เราออกทำงานได้เดือนละเท่าไร มากกว่าที่เคยได้ถึงสามเท่า เมื่อก่อนพอใช้ไหม เขาบอกว่า **ใช้พอ** ใช้สำนวนเสียด้วยว่า **ใช้พอ** เพราะว่ามันมีเท่านั้น มันก็ต้องใช้กันพอ แต่ว่าเมื่อไปทำงานมีเงินเดือนนี้ถามว่าพอใช้หรือเปล่า ไม่พอใช้ ถามว่า ทำไมไม่พอใช้ เรื่องมันมาก เพื่อนฝูงมันหลายคน แล้วชักชวนกันไปเที่ยวเตร่เฮฮาสนุกสนานอย่างโน้นอย่างนี้สิ้นเปลือง บางทีคืนหนึ่ง ไปเที่ยว เสียเงิน เสียทอง หมด ไปตั้งสองสามร้อยบาท เงินเดือนที่ได้รับมันจะพอที่ตรงไหน เลยถามว่าทำไมจึงไปอย่างนั้นบอกว่ามันลำบากครับ ไปทำงานนี่มันต้องคบเพื่อนคบฝูง แล้วเพื่อนมันก็ชักจูงไป ถ้าเราไม่ไปก็เกรงใจเขาเพราะว่าเป็นเพื่อนรักชอบพอกันแล้ว อันนี้แหละเขาเรียกว่า

ถลำร่องลงไปแล้วคือไปคบคนไม่ได้ดูคน เขาเรียกว่าถลำร่อง เมื่อถลำลงไปแล้วแข้งขาถลอกปอกเปิ๊ก ต้องใส่ยาแดงเป็นการใหญ่ จึงต้องระมัดระวังไว้เสียก่อน แล้วก็ได้ถามต่อไปว่า นี่เธอ ในสำนักงานที่เธอไปทำงานน่ะ มีแต่คนประเภทสนุก ชอบเที่ยว ชอบเล่น ชอบกิน หรือว่าประเภทที่เรียกว่า ตามใจตัวเองทั้งหมดหรือ มีบ้างไหมคนที่เขาคิดก้าวหน้า เขาใช้เวลาว่างแสวงหาความรู้ใส่ตัว เขาคิดจะไปเรียนต่อเมืองนอก ได้ปริญญาตรีเมืองไทยแล้ว ยังคิดก้าวหน้าต่อไปว่าเขาจะต้องไปเรียนต่อเมืองนอก การจะไปเรียนเมืองนอกจะไปได้วิธีใด มันต้องฟิตตัวอยู่ตลอดเวลาต้องอ่านหนังสือ ต้องฟิตภาษา ต้องเรียนอะไร ๆ ไว้ให้มันมาก ๆ เวลาเขาประกาศสอบกรมไหน กองไหน เราจะได้ไปสมัครสอบกับเขาได้ มีโอกาสจะไปเมืองนอกเมืองนา ชีวิตจะได้ก้าวหน้าไปกว่านี้ แล้วคนประเภทที่ไม่กินเหล้า ไม่เมายา ไม่เที่ยวเตร่เฮฮามีไหม ? ในสำนักงานที่เธอไปทำงานน่ะ เขาบอกว่ามีครับ มีหลายคน แล้วทำไมเราไม่ไปคบกับคนพวกนั้นล่ะ พวกที่เขาเรียบร้อย เขารู้จักตั้งเนื้อตั้งตัว ประพฤติชอบตามธรรมะ ทำไมเราไม่สนุก สู้คบกับพวกนี้ไม่ได้มันสนุกดี เมื่อก่อนเป็นนักเรียน

ไม่ได้เที่ยว มาคบกับพวกนี้เขาพาไปเที่ยวที่นั่น พาไปเที่ยวที่นี่มันหน้าอยู่ครับ มันสนุกเพลิดเพลิน แต่ว่าถ้าเธอสนุกอยู่แบบนี้ตลอดไป ชีวิตของเธอจะเป็นอย่างไร ตั้งปัญหาถามต่อไป เขาก็บอกว่าถ้ามันจะไปไม่รอด เงินทองจะไม่พอใช้นาน ๆ ก็จะติดของเสพย์ติดหลายเรื่องหลายประการ เมื่อคุย ๆ กันอย่างนั้นแล้ว ผลที่สุดก็บอกว่านี่เธอ ..เธอนี้ควรจะกลับตัวเสียใหม่ เปลี่ยนวิถีทางชีวิตเสียใหม่ หันไปคบคนประเภทที่คิดก้าวหน้า พอใจในการศึกษาคิดจะปรับปรุงตนเองให้เป็นคนเจริญในวิชาการ ในความประพฤติ ในการงานหน้าที่ดีกว่าแล้วก็เล่าชีวิตของคน ๆ หนึ่งให้เขาฟัง

มีคนอยู่คนหนึ่ง เขาจากบ้านมาตั้งแต่อายุ 18 ปี มาเสี่ยงโชคในกรุงเทพ ฯ คน ๆ นี้มีอุดมการณ์อยู่ในใจอย่างหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นอุดมคติ คือแกถือว่า **ไปที่ไหนจะต้องคบคนที่ดีกว่าตัว** คนที่ดีกว่านั้นดีทุกทางเช่น มีความรู้ดีกว่า อายุสูงกว่า ฐานะทรัพย์สมบัติดีกว่าความประพฤติดีกว่า แกถือหลักอย่างนี้ เรียกว่าปฏิบัติสิ่งที่เป็นมงคล ในคำสอนทางพุทธศาสนาในบทที่ว่า "**อเสวนา จ พาลานํ**" นั่นแหละ แกไม่คบคนพาล แก

คบหาสมาคมด้วยบัณฑิต แกก็พยายามคบคนประเภทนั้น เพื่อนฝูงของแกโดยมากเป็นคนแก่ ๆ ข้าราชการบำนาญ คุณยายที่ไปตามวัดวาอาราม หรือ เป็นข้าราชการไม่ บำนาญ เป็นคน มีอายุมีฐานะ เข้าไปคบหาสมาคมกับคนเหล่านั้น ไปอย่างเด็กที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เข้าไปฝากเนื้อฝากตัวกับเขา คนเหล่านั้นก็สงสาร เพราะว่าธรรมดาผู้หลักผู้ใหญ่นั้นย่อมต้องสงสารคนอ่อนน้อมถ่อมตน สงสารคนที่เข้ามาใกล้แก คนใดแข็งดื้อกระด้าง ผู้ใหญ่ก็ย่อม หมั่นไส้ไม่ อยากจะ คบหาสมาคม กับคนประเภทเหล่านั้น แกทำตนอย่างนี้ว่าง ๆ บางทีแกก็ไปวัดไปฟังพระเทศน์ เวลาไปฟังพระเทศน์ แกไม่ไปนั่งอยู่ข้างหลังคนอื่น แกไปนั่งข้างหน้านั่งใกล้ธรรมาสน์ พนมมือหลับตาตั้งอกตั้งใจฟัง การกระทำอย่างนั้นน่ะเป็นอุบาย ๆ สมานมิตรสมานคนแก่ที่ไปฟังเทศน์ ก็ คนแก่ที่ไป ฟังเทศน์ น่ะคุณนายคุณหญิงอะไรก็มี คนมีสตางค์ก็มี ถ้าไปนั่งบ่อย ๆ คนแก่ก็สนใจ เออ พ่อหนุ่มคนนี้อยู่ที่ไหน เห็นมาฟังธรรมะบ่อย ๆ ก็อยากจะชวนพูดชวนคุย เมื่อคุยกันไปก็กลายเป็นเพื่อนกันเพื่อนอาวุโสทั้งนั้นแหละ คนแก่เหล่านั้นเป็นเพื่อนอาวุโสของ

คนผู้นั้น แล้วคนเหล่านั้นได้ช่วยในการดำเนินชีวิตบอกหนทางให้ บ้านโน้นเขาจะขายที่ดิน บ้านนั้นเขาจะขายเพชรพลอย บ้านโน้นเขาต้องการนั้น บ้านนี้เขาต้องการนี่ แกก็เที่ยววิ่งเต้นเป็นนายหน้าช่วยหาของให้เขา ได้กำไรขึ้นมาเรื่อย ๆ จนสามารถตั้งเนื้อตั้งตัวได้ **คนที่ตั้งเนื้อตั้งตัวได้นี้ก็โดยอาศัยธรรมะเป็นมูลฐาน คือการประพฤติดีประพฤติชอบ เป็นคนไม่ตามใจตัวเองพยายามบังคับตัวเองไว้ตลอดเวลาก็ก้าวหน้าเป็นไปด้วยดี**

พวกเราทั้งหลาย อยู่ในฐานะเป็นคนชั้นผู้น้อย เป็นนายสิบ นายจ่า แต่เงินเดือนก็ไม่ค่อยพอใช้ บางคนเป็นหนี้เป็นสินพะรุงตุงนัง ความบกพร่องในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดเป็นหนี้เป็นสิน รายรับมันน้อยรายจ่ายมันมาก ก็เป็นเหตุทำให้เกิดความลำบากในครอบครัว ในทางการงาน เราจึงควรปรับปรุงตัวเราเองด้วยการตั้งปัญหาถามตัวเองว่าเกิดมาเพื่ออะไร เราอยู่เพื่ออะไร แล้วการดำเนินชีวิตของเราในเวลานี้มันเป็นอย่างไร เป็นไปในทางดีหรือว่าเป็นไปในทางเสีย เป็นไปในทางเจริญหรือเป็นไปในทางเสื่อม ความดีมีเท่าไร ความ

เสื่อมมีเท่าไร อะไรบกพร่องมากในตัวของเรานี้ เราต้องตรวจต้องพิจารณาดูตัวเราเหมือนดูในกระจกเงา เวลาเราจะแต่งตัวไปดูหน้าในกระจกบานใหญ่ หวีผมใส่ครีม แต่งหน้าแต่งตา ติดกระดุม ผูกเนคไท นุ่งผ้านุ่งเสื้ออะไรต่ออะไรดูถอยหลัง แล้วถอยหลังอีก ดูขวาดูซ้าย ดูบ่อย ๆ มัวดูแต่ข้างนอก เห็นกระจกดูแต่อย่างนั้น ทีนี้เรามาดูข้างในของเราบ้างว่าใจเรานี้มีสภาพเป็นอย่างไร มีความคิดดีไหมหรือว่ามีความคิดชั่ว เป็นคนสัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบ หรือว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิ มีความเห็นผิดไม่ดีไม่งามอยู่ในตัว

การเงินการทอง เป็นอย่างไร ความเป็นอยู่ในครอบครัวของเราเป็นอย่างไร การงานที่เราปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวันนี้เป็นอย่างไร ผู้หลักผู้ใหญ่เขาติเราในเรื่องอะไรบ้าง เขาชมในเรื่องอะไรบ้าง แล้วมีอะไรที่จะให้เขาชมได้บ้าง ยกขึ้นมาตรวจสอบพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อจะได้รู้เรื่องของตัวเองชัดเจนแจ่มแจ้ง คนเราจะซักผ้า มันต้องยกผ้าขึ้นดูเสียก่อน ดูว่าผ้ามันเปื้อนอะไร เปื้อนขี้ฝุ่นหรือเปื้อนน้ำมัน ดูว่ามันเปื้อนสิ่งใด เพราะว่าวัตถุที่จะฟอกมันต้องสมกัน หากว่าผ้า

มันเปื้อนโคลนซักด้วยสบู่ก็ได้ ถ้าเปื้อนน้ำมันต้องใช้วัตถุล้างน้ำมันออกก่อนจึงจะซักต่อไป การซักผ้าให้สะอาดมันต้องทำอย่างนี้ฉันใด ในการซักฟอกชีวิตจิตใจของเรานี้ก็เหมือนกัน เราจะต้องตรวจสอบเสียก่อนว่า ตัวเรานี้ บกพร่องใน เรื่อง อะไร มีความเสียหายอยู่ในเรื่องอะไรบ้าง สิ่งใดที่เป็นความบกพร่องอยู่ใน เรา จะต้องแก้ให้ ตั้งใจว่า เรา จะต้องแก้ เราไม่ปล่อยให้มันอยู่อย่างนี้ตลอดไป หรือว่าให้ชีวิตของเราตกต่ำลงไปทุกวันทุกเวลา ย่อม เป็น การไม่เหมาะไม่สมควร ด้วยประการทั้งปวง คิดว่าจะต้องแก้ไข เมื่อเรารู้ว่าจะต้องแก้ไข รู้ว่าขาดตกบกพร่องอะไร **คนเรานะมันเสียอยู่ข้อหนึ่งทั่ว ๆ ไป คือเสียอยู่ตรงที่ว่าโทษของตัวมองไม่เห็น ความผิดของตัวมองไม่พบ มักจะพบความผิดความร้ายของผู้อื่น พูดเรื่องของคนอื่นได้มาก ๆ เรื่องของตัวไม่เคยพูดกับตัวเลยว่ามีความบกพร่องอะไร มีความเสียหายอะไร** ไม่ได้คิด ไม่ได้พิจารณา จึงไม่ก้าวหน้า เพราะฉะนั้นเราจึงมาทำตามคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าด้วยการหมั่นพูดกับตัวเอง พิจารณาตัวเอง ถ้าเห็นว่าตัวเองมีความบกพร่องในเรื่องอะไรแล้วก็พิจารณาว่า ที่

เราบกพร่องในเรื่องนั้นน่ะ โทษมันเกิดขึ้นเป็นประการใดบ้าง มีความคิดในเรื่องนั้นอย่างไร แล้วถ้าขืนทำอย่างนั้นต่อไปเราจะเป็นอย่างไรในอนาคตข้างหน้า ชีวิตจะตกต่ำลงไปมากกว่านี้ เกียรติยศชื่อเสียงคุณงามความดีที่เราสะสมไว้อาจจะหมดไป ยิ่งเป็นคนมีครอบครัวต้องคิดมากขึ้นไปอีก คือต้องคิดถึงแม่บ้าน ต้องคิดถึงลูกตาดำ ๆ ที่เราสร้างมันออกมาว่า ถ้าเราเป็นคนที่มีจิตใจตกต่ำลงไป พวกนั้นจะลำบาก เด็กลำบากครอบครัวลำบากมันเป็นความผิดของใคร ? ก็เป็นความผิดของพ่อบ้านที่มีความประพฤติปฏิบัติไม่เรียบร้อย นั่นเราพิจารณาดูอย่างนี้ ก็พบความจริงว่า เราพ่อมันแย่ มีความบกพร่อง มีความไม่ดีไม่งามอยู่ในตัวหลายสิ่งหลายประการ ก็คิดว่าควรจะได้แก้ไข ในการที่จะแก้ไขนั้นต้องใช้ธรรมะหน่อย คือ **ต้องมีความอดทนเป็นพิเศษ ต้องมีการบังคับตัวเองให้มากเป็นพิเศษ**

เรื่องความอดทน นี้ถ้าเราใช้มันให้บ่อย ๆ แล้วจะดี อดทนในเรื่องต่าง ๆ อดทนในเรื่องสำคัญที่สุดก็คือว่า อดทนในสิ่งยั่วยวนที่มันจะกวนให้เราเสียผู้เสียคน ในโลกเราสมัยนี้น่ะมันเติมไปด้วยความยั่วยวน คือ มนุษย์ก็มันเป็นมนุษย์

วิทยาศาสตร์มากขึ้นทุกวันทุกเวลาไม่ใช่มนุษย์ธรรมดาแล้วเดี๋ยวนี้ เป็นมนุษย์วิทยาศาสตร์ มีการปรุงการแต่งสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในชีวิตมากมาย แล้วก็ยั่วยวนกันให้เสียผู้เสียคนไปให้ตาบอด ให้หูหนวก ให้เป็นใบ้ เป็นอะไรต่ออะไรกันไปบ่อย ๆ เสียผู้เสียคนเพราะในเรื่องเหล่านี้ คนเราที่จะเป็นคนดีเป็นคนเจริญมีความก้าวหน้าในชีวิตในการงานนั้น ต้องประพฤติธรรมะข้อหนึ่ง คือ **ขันติ** ให้มีความอดทนต่อสิ่งเหล่านั้น อย่าปล่อยให้ใจต้องตกเป็นทาสของสิ่งนั้น ให้อดทนให้มากถ้าเรามีความอดทนไม่พอ เราก็แพ้แก่สิ่งนั้น แพ้ต่อรูปที่เราได้เห็นด้วยตา แพ้เสียงที่เราฟังด้วยหู แพ้กลิ่นที่เรารับเข้าทางจมูก แพ้รสที่เราชิมด้วยลิ้น แพ้สัมผัสที่ถูกต้องทางกายประสาทผลที่สุดใจก็ตกอยู่ในอำนาจสิ่งนั้น ๆ ไม่เป็นไทยแก่ตัว กลายเป็นผู้แพ้อยู่ตลอดเวลา ยิ่งเป็นทหารด้วยแล้ว เราไม่ชอบคำว่าแพ้ ทหารนี้มันเป็นชายชาตรีต้องเป็นคนชนะ **ชนะข้าศึกศัตรูภายนอก ชนะข้าศึกศัตรูภายใน**

ศัตรูภายนอก ก็คือ เรารบทัพจับศึกเราต้องเอาชนะ เราไม่ยอมแพ้ แพ้แล้วมันเสียหายแก่ชาติบ้านเมือง ทีนี้ถ้าหากว่า

ข้าศึกภายในเข้ามาโจมตีเรา เราเป็นผู้เอาชนะไม่ได้เราก็เสียหาย เหมือนกัน เราก็หมดอิสระภาพ เรากลายเป็นเมืองขึ้น เป็นเมืองขึ้นของอำนาจฝ่ายต่ำที่มาครอบงำจิตใจของเรา ถ้าเราไม่มีความอดทนพอก็ลำบาก เพราะฉะนั้นต้องอดทนไว้ในสิ่งนั้น ๆ คนเรามันอย่างนี้ที่เสียนะ เพราะว่าเคยตามใจตนเอง ตามใจตนเองก็คือตามใจความอยากที่เกิดขึ้นในใจ ตามใจมันเสียจนเคยชินกลายเป็นคนอ่อนแอ ขาดความเข้มแข็ง หมดกำลังใจ ทีนี้เราจะต่อสู้กับสิ่งนั้นเราต้องปลุกกำลังใจให้เกิดขึ้นด้วยการเตือนตัวเองว่าเราต้องเข้มแข็ง เราอย่าเป็นคนใจอ่อน ต้องมั่นคงในสิ่งนี้ในสิ่งนั้น เราคอยบอกตัวเอง ท่องคาถา คาถาอดทนนี้นะท่องได้บ่อย ๆ นึกไว้บ่อย ๆ แล้วหัดเอาชนะในสิ่งที่เราเคยทำเช่น เราเคยทำสิ่งใดเป็นอาจินต์ เราคิดว่าจะเอาชนะก็ต้องบอกตัวเองว่า ต้องชนะสิ่งนั้นให้ได้ อย่าไปยอมแพ้สิ่งนั้น ถ้าความอยากสิ่งนั้นเกิดขึ้นในใจของเราเราต้องบอกตัวเองว่า ระวัง ระวัง เจ้าจะแพ้มันอีกแล้ว ต้องเอาชนะมันให้ได้ ต้องบังคับอย่างนั้นผลที่สุดเราก็จะชนะสิ่งนั้นได้ด้วยความเข้มแข็ง ด้วยความอดทน คนที่ชนะของเล็กน้อย

ได้ ก็ชนะของใหญ่ได้ ถ้าชนะของเล็กไม่ได้ของใหญ่ก็ชนะไม่ได้ บังคับตัวเองยังไม่ได้แล้วจะไปบังคับคนอื่นได้อย่างไร สมมติว่าเราเป็นแม่ทัพนายกอง ทว่าเป็นแม่ทัพนายกองยังเป็นคนประเภทขาดความอดทน เป็นคนตามใจตัวเอง พ่ายแพ้ต่อกิเลสที่เกิดขึ้นรบกวนจิตใจ ตกอยู่ในอำนาจของอะไร ๆ ต่าง ๆ จะทำหน้าที่แม่ทัพที่ดีได้อย่างไร เขารู้จุดอ่อนของแม่ทัพคนนั้นของนายคนนั้น เมื่อรู้จุดอ่อนเขาก็จะเอาสิ่งนั้นมาโจมตี ผลสุดท้ายก็ต้องตกต่ำไป แม่ทัพที่มีชื่อเสียงของโลกที่ตกอับไปก็เพราะเรื่องอย่างนี้ จุดอ่อนมีอยู่ในตัวไม่มีความเข้มแข็งมาตลอดเวลาจึงเกิดความเสียหาย เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะเอาชนะสิ่งใดเราต้องอธิษฐานใจ อธิษฐานใจว่า เราจะไม่ทำสิ่งนั้นต่อไป เราจะเลิกจากสิ่งนั้น นี่เรียกว่าอธิษฐานใจ อธิษฐานใจนี่เป็นกำลังสำคัญที่พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านใช้ ในวันที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านะ ท่านทรงอธิษฐานใจปูหญ้าคาลงใต้ต้นโพธิ์เสร็จแล้วยืนประทับนั่งสำรวมจิตแล้วอธิษฐานใจว่า *"เลือดเนื้อจะเหือดแห้งไป เหลือแต่หนังหุ้มกระดูกก็ช่างหัวมันเถอะสิ่งใดที่จะสำเร็จด้วยความเพียร ความบากบั่นของตน ถ้าเราไม่ถึงจุดนั้นเราจะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่งนี่เป็นอันขาด"* ถ้าพูด

ตามภาษาตลาดก็ว่า ยอมตายให้กระดูกผุอยู่ใต้ต้นโพธิ์นี้แหละ ถ้าเราไม่สำเร็จในสิ่งที่ต้องประสงค์แล้ว จะไม่ลุกขึ้นเป็นอันขาด แล้วพระองค์ก็ประทับนั่งลงไป แม้ว่าจะมีพญามารมารบกวน เราเห็นในภาพพญามารขี่ช้างตัวใหญ่มีแขนมากมาย มีอาวุธครบมือ มารบกวนพระพุทธเจ้า ไม่ใช่มารอย่างนั้นเขาเขียนภาพไว้ให้เด็กเห็นหรอก ไอ้ตัวแท้ตัวจริงน่ะคือ **กิเลส** ที่มันเกิดขึ้นในใจที่กำลังเข้าด้ายเข้าเข็ม จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ความคิดมันออกมา คิดไปถึงพระนางพิมพา คิดไปถึงราหุลลูกน้อย คิดไปถึงพระเจ้าสุทโธทนะ คิดถึงราชสมบัติ ความเป็นเจ้าจักรพรรดิที่จะได้มีได้เป็นนั่นแหละ คือตัวมาร มารน่ะมันคือกิเลสนั้นเองที่เกิดรบกวนจิตใจของเรา เมื่อเกิดขึ้นเป็นพญามารพระองค์ก็สู้กับมันไม่ยอมท้อถอยเอาชนะมันให้ได้ ไม่ยอมลุกขึ้นจากที่นั่ง เขาจึงทำพระพุทธรูปเรียกว่า ปางสดุ้งมาร แสดงให้เห็นว่าจะลุกขึ้นละแต่ว่าพระหัตถ์ข้างหนึ่งตบขาไว้ อย่าลุกขึ้นต้องนึก ถึง อธิษฐานใจสัจจ ปฏิญาณที่ ตั้งไว้แก่ ตัว แล้วก็ไม่ลุกขึ้น ทรงต่อสู้จนชนะมารได้ **พระพุทธเจ้าของเราเป็น**ยอดแห่งบุคคลผู้กำชัยชนะไว้ในพระหัตถ์ เราลูกศิษย์ของ

พระพุทธเจ้า ก็ต้องทำตนเป็นคนชนะ อย่าทำตนเป็นคนที่แพ้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรบกวนจิตใจของเรา เราจะได้เห็นอะไร ได้ยิน ได้ฟัง ได้ดม ได้ชิม ได้สัมผัสถูกต้องสิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็ต้องคอยบอกตัวเองไว้ว่า อย่าแพ้มันนะ ต้องใช้ด้วยความรู้เท่ารู้ทัน ใช้ด้วยปัญญา อย่าให้ตกเป็นทาสของสิ่งนั้น ๆ เมื่อเราทำได้อย่างนี้ เราก็ค่อยชนะไปโดยลำดับ ทีละเล็ก ละน้อย ด้วยความอดทนไม่ยอมมัน ถ้าหากมันอยากขึ้นอย่าไปยอมมัน ยืนขึ้นเฉย ๆ อย่าไปกระดุกกระดิกมือเท้าเชียว ถ้ามันอยากนั่งเวลานั่ง ๆ มันเฉย ๆ อยากนอน เวลานอน ๆ มันเฉย ๆ อย่าไปทำอะไร อย่าไปตามใจมัน สมมติว่าเราอยากอะไรขึ้นมา เวลายืนอยู่ก็ยืนให้ตัวแข็งท่าระวังตรงเสียเลย มืออย่าไปจับสิ่งนั้น อย่าไปจับสิ่งนี้ออกมา ลองดูซิว่ามันจะตายลงไปตรงนั้นหรือ หรือว่ามันจะชนะสิ่งนั้นได้ คนเราถ้าคิดจะเอาชนะละมันต้องได้ มันไม่ตายหรอกเรื่องเล็กเรื่องน้อย เช่นอยากจะไปกินเหล้าขึ้นมาวันนี้กูไม่กิน กูจะอธิษฐานใจ วันนี้ไม่กินเหล้าทั้งวัน พอถึงเวลาละแหมมารมาแล้ว ผีเหล้ามันมาแล้ว มาถึงบอก แหมทำไมไม่ไปเล่า ถึงเวลาแล้วนะ เพื่อนเขารออยู่นะ

เคยไปทุก ๆ วันเป็นนี้เขาคอยแล้ว เขานึกว่าหายไปไหนต้องไปกับเขาหน่อย มันมาชวนน่ะอุบายเขามาก ไอ้เจ้านั่นน่ะเจ้ามารร้ายน่ะ มันยั่วให้เราไป เราก็บอกตัวเองว่า เออ มาแล้วมาแล้ว มันมายั่วกูแล้ว แต่ว่ากูน่ะอธิษฐานใจว่าจะไม่ดื่มเพราะเป็นวันพระ วันเข้าพรรษา จะไม่ยอมดื่มเป็นอันขาด ไม่ยอมไปเราก็แข็งใจไม่ไป เมื่อแข็งใจไม่ไปบางทีมันก็พูดยั่วอีกแน่ะอือ จะแข็งใจไปทำไมนักหนา เพื่อนฝูงมากมายก่ายกองหนาคนไม่กินเหล้าจะหาเพื่อนที่ไหน ยิ่งเมืองไทยสมัยนี้ด้วยแล้วถ้ากินเหล้ายิ่งเพื่อนมาก ไอ้เพื่อนขี้เมามันหาได้ง่าย ถ้ามันมายั่วเราน่ะทำให้เราเขวไปได้ เราก็ต้องห้ามว่า เฮอะ อย่าไปหลงเชื่อมัน ไม่จริงหรอก เราได้เพื่อนมากจริง แต่ว่าเพื่อนกินทั้งนั้น เพื่อนตายไม่มีสักคนหนึ่ง เวลาตกทุกข์ได้ยากใครมันจะช่วยเรา ถ้าเรามีสตางค์เพื่อนจะมาพลอยกินเหล้ากับเราเยอะแต่พอเราหมดสตางค์แล้ว ใครจะช่วยเรา ตัวเราต้องลำบากตัวคนเดียว ไม่ได้อย่าไปเราแข็งใจไว้ยืนมันตรงนั้นแหละ ยืนให้ชนะเสียก่อน พอชนะแล้วเราจึงเคลื่อนไหวต่อไป เราก็เป็นคนชนะ เมื่อชนะสักครั้งแล้วให้รักษาความชนะนั้นไว้ต่อไป

เหมือนเรารบทัพจับศึกน่ะรุกเข้าไปได้หนึ่งกิโลเมตรเราก็ต้องรักษาเนื้อที่นั้นสุดกำลัง เสียเลือดเสียเนื้อเท่าไรก็ต้องรักษาไว้ ไม่ยอมให้ข้าศึกมาตีโต้ให้เราถอยไปเสียเป็นอันขาดฉันใด ในเรื่องอำนาจใจก็เหมือนกัน ถ้าเราได้ชนะแล้วต้องรักษาความชนะนั้นต่อไป อย่าได้ยอมแพ้เป็นอันขาด คนที่ชนะแล้วรักษาความชนะไว้ได้นั่นแหละ เขาเรียกว่า **วีรชน อัศวินชั้นหนึ่ง ไม่ต้องสวมแหวนก็ได้ เป็นอัศวินด้วยน้ำใจ เราชนะตัวเองได้** อันนี้มันสำคัญนัก เราต้องอดทน เอาชนะสิ่งเหล่านี้ให้ได้ด้วยน้ำใจที่เข้มแข็ง อย่าเป็นคนใจอ่อนง่าย ข้าพเจ้าเคยเห็นคนบางคนเขาเอาชนะมาในเรื่องบางสิ่งบางประการ เรื่องง่าย ๆ ของเล็ก ๆ น้อย ๆ

มีพระอยู่องค์หนึ่ง อยู่ที่วัดชลประทาน ฯ เมื่อก่อนไม่ได้อยู่ที่นั่น ท่านอยู่ที่วัดอื่น วันหนึ่งท่านไปปักษ์ใต้ด้วยกันไปที่นครศรีธรรมราช หลังจากเสร็จการประชุมพระแล้ว ข้าพเจ้าก็บอกว่าจะเดินทางต่อไปพัทลุง สงขลา ไปเทศน์สอนประชาชนแถวโน้น ท่านก็บอกว่า เออ ผมไปด้วยสักรูปได้ไหม ข้าพเจ้าก็บอกว่าได้เป็นไรไป ไปเที่ยวด้วยกัน พอข้าพเจ้า

อนุญาตท่านก็ดีใจ แล้วก็ล้วงลงไปในย่ามเอาบุหรี่ขึ้นมาสูบเลย สูบต่อหน้าข้าพเจ้า พอสูบบุหรี่อาตมาก็นึกว่า เออ จะต้องให้พระองค์นี้เลิกสูบบุหรี่เสียที เลยบอกว่านี่คุณทำไมจะต้องสูบด้วย สูบบุหรี่เพื่ออะไร ? ถ้าไม่สูบจะได้ไหม ? แกมองหน้าเขียว ๆ ชักจะเคืองหน่อยที่ไปขัดคอแก แกก็ทิ้งบุหรี่ตัวนั้นลงไปในกระโถน แล้วก็บอกว่าเอา ไม่สูบก็ได้ อาตมาก็ว่าอย่าพูดเล่นนา พูดจริง ๆ นา ไม่สูบก็ต้องไม่สูบกันจริง ๆ ท่านก็รับว่าเอาตกลง สัญญากันก็ได้ อาตมาว่าไม่ต้องเขียนสัญญา ๆ ในกระดาษฉีกกันเยอะแยะ สัญญาแวร์ซายส์ ฮิตเล่อร์ยังฉีกทิ้งเสียเฉย ๆ เลย ไม่เห็นมีคุณค่าอะไร สัญญาอย่างนั้น เรามาสัญญากันโดยทางใจดีกว่า ท่านก็รับปาก ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปผมจะไม่สูบบุหรี่ แล้วก็เดินทางไปด้วยกันนั่งในรถไฟน่ะ นั่งซึมหลับตาตลอดเวลา หน้าดำตลอด ถามว่าเป็นไงคุณมหาเริ่มนั่งหน้าเมื่อยเชียว แหม มันอยากเต็มทนแล้ว บอกว่าอยากนักหนาก็เอามันสักอีดซี เอาไหม ? ในย่ามมีนี่เขาถวายไว้ เอาสักอีดเอาไหม ไม่ได้ ๆ เสียสัญญา ๆ มันต้องเป็นสัญญากัน เลยก็ต้องพาไปเที่ยวเทศน์เดือนหนึ่งไม่ได้สูบบุหรี่เลย ชนะเด็ดขาด เที่ยวนี้ไม่สูบเลย ชนะได้เด็ดขาดเลย

วันก่อนโน้น ไปประเทศสิงคโปร์ เขาก็บอกว่าจะให้สามเณรองค์หนึ่ง สามเณรองค์นั้นเป็นจีน แต่มาบวชในพระพุทธศาสนา เขาก็พามาแนะนำให้รู้จัก พอมาพบกันเท่านั้นแหละ สามเณรพอกราบไหว้เสร็จแล้วก็หยิบบุหรี่สูบ อาตมาก็เลยบอกว่า เณรเมื่อเราจะบวชแล้วบวชให้มันหมดเสียเลย อย่าบวชเพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ แกถามว่าจะให้ผมบวชอะไรอีก อ้าวของเสพย์ติดต้องเลิกด้วย โดยเฉพาะบุหรี่นี้ต้องเลิก แล้วแกก็วางลง วางไว้ตรงนั้นแหละ ไม่สูบ แล้วก็คุยกันนานไป แล้วแกก็หยุด ตั้งแต่วันที่นั้นเลยทีเดียว หยุดสูบตั้งแต่นั้นแล้วก็พามาเมืองไทย เดี๋ยวนี้มาบวชเป็นพระอยู่ที่วัดชลประทานฯ ไม่แตะต้องบุหรี่เลยตั้งแต่มาอยู่นั้น แล้วไม่ได้นึกสนใจมันอีกเลย นี่เขาเรียกว่าคนเข้มแข็งเอาชนะสิ่งนั้นได้ เมื่อชนะได้ก็ไม่ต้องเปลืองสตางค์ ไม่ต้องไปซื้อบุหรี่

เมื่อเช้านั่งในรถยนต์ คนขับรถยนต์เขาบอกว่าขอโทษนะครับ ผมขอสูบบุหรี่หน่อย ก็เลยบอกว่าเอาตามสบายตามชอบใจ แกสูบไปเรื่อยไป พอไปถึงวัดก็ถามว่า แหมเธอนี่สูบวันละเท่าไร? วันละสองซอง สองซองราคาเท่าไร เข้าไปตั้งห้าหกบาทแล้ว บางวันก็แพงกว่านั้น ถ้าสูบบุหรี่นอกก็ยิ่งแพง

กว่านั้น สิ้นเปลืองสตางค์ ถ้าเรางดมันเสียได้ เราประหยัดเอาสตางค์นั้นไว้ให้ลูกเรียนหนังสือ ซื้อหนังสือให้เด็กอ่าน หรือว่าซื้อของเป็นประโยชน์มากินกันก็จะสบายใจกว่า นี่เรื่องเล็กน้อย ตัวอย่างไม่ใช่เรื่องอะไรยกมาเปรียบเทียบให้ฟังว่า ถ้าเราจะชนะมันละก็ ต้องอธิษฐานใจ เอาชนะให้ได้ ไม่ยอมแพ้เป็นอันขาด

คุณบุญ เจริญชัย เป็นมนุษย์ที่เข้มแข็งคนหนึ่ง แกสูบบุหรี่ชงัดที่สุดทีเดียว สูบจนมือนะเหลืองไปหมด สูบมวนนี้ยังไม่หมดต้องรีบจุดมวนที่สองไปเรื่อย ๆ ตลอดวัน วันหนึ่งสูบตั้ง 10 ซอง ไม่ใช่เล็กน้อย พี่ ๆ น้อง ๆ บ่น คุณบุญนึกว่าจะเป็นโรคมะเร็งตายก็เพราะเจ้าบุหรี่นี่แหละ บังเอิญคราวหนึ่งได้ไปพบกับอาตมาที่ซานฟรานซิสโก ในอเมริกา ตอนนั้นไปเที่ยวอเมริกาก็ไปพบ เดินทางร่วมกัน มาพบกันที่กรุงวอชิงตันก่อน แล้วก็นัดกันว่าไปพบกันที่ซานฟรานซิสโก จะได้กลับเมืองไทยพร้อมกัน เวลาจะขึ้นเรือบินไปดูหนังสือที่เขาวางขายอยู่ในแผงหมุนได้ หมุนไปหมุนมาพบเข้าเล่มหนึ่งชื่อว่า How To Stop **Smoking** ? บอกว่าจะหยุดบุหรี่ได้อย่างไร แกก็บอกว่าเล่มนี้ถ้าเข้าที ผมนี่มันอยากเลิกสูบนา แต่มันเลิกไม่ได้ ลองอ่านดูซิเขาจะแนะวิธีเลิกอย่างไร อาตมาก็เลยบอกว่าไม่สำเร็จ อ่าน

หนังสือไม่สำเร็จหรอก ต้องสัญญากับอาตมาแกก็ว่าสัญญายังไง อาตมาก็บอกว่าเอาอย่างนี้กำลังอ่านหนังสือเล่มนี้อยู่นา อยากสูบอย่าสูบ หนึ่งข้อ ข้อสอง ถ้าแกอ่านหนังสือนี้ไม่จบอย่าสูบบุหรี่ เอาสองข้อเท่านั้นแหละ เออ เข้าที่ๆ สัญญากันเลย พอสัญญากันแล้วขึ้นเรือบินนั่งมาด้วยกัน อาตมานั่งชิดขวา คุณบุญนั่งข้างนอก อ่านหนังสือไปคงจะอยากเต็มที่ละ เพราะว่าสูบตลอดเวลานี่ แต่สูบไม่ได้เพราะว่ากำลังอ่านหนังสือนี่สูบไม่ได้ ไม่ได้สูบที่นี้พอออกจากซานฟรานซิสโก ก็มาถึงเกาะฮอนโนลูลู มาถึงที่นั่นก็หยุดที่นั่น 4 วัน 4 คืน นอนด้วยกัน ไม่นอนโรงแรมด้วยกัน ตื่นเช้าไปดูกล้วยไม้ด้วยกัน หนังสือไม่ได้อ่าน อ่านไม่จบ จะสูบก็ไม่ได้ เพราะคู่สัญญามันอยู่ด้วยนี่ ลำบากนะมีคู่สัญญาคอยกำกับอยู่ตลอดเวลา จะแอบไปสูบยังไง เลยไม่กล้าสูบ ไม่ได้สูบบุหรี่ 4 วัน ไม่ได้สูบเลย แล้วอาตมาไม่ถามเลยเรื่องบุหรี่สูบไม่สูบ อาตมาไม่ถามคอยสังเกตเท่านั้น พอจากฮอนโนลูลูมาโตเกียว มาโตเกียวหยุดพักแห่งเดียวกันอีก หยุดอีก 4 วัน ไม่มีโอกาสอ่านหนังสือ แล้วยังอ่านไม่จบด้วยเลย ก็ต้องไม่สูบอีก 4 วัน 8 วันเข้าไปแล้วไม่ได้สูบบุหรี่ ทีนี้จากโตเกียวก็แยกกัน ก่อนจะแยกกันก็บอกว่า "อ่านหนังสือยังไม่

จบหาเจริญพร ต้องจำไว้ให้ดี” แกก็บอกว่าไม่เบ็นไรครับ ผม 8 วันไม่สูบเลย คราวนี้ผมถ้าจะชนะเด็ดขาดละ เลยก็แยกกันไป อาตมากลับเมืองไทย คุณบุญไปพีลิปบีนส์ ไปธุระเรื่องอื่นต่อไป มาเมืองไทยไม่ได้พบกันเสีย 3 เดือน พอออกพรรษาจะขึ้นไปเชียงใหม่ เวลานั้นอยู่เชียงใหม่ไปปาฐกถาเรื่องสงครามจิตวิทยา พอไปพบอาตมาก็ถาม “เบ็นไงเจริญพรยังชนะอยู่หรือ” แกก็รู้ละว่าถามเรื่องอะไร “โอ เด็ดขาดครับ คราวนี้ไม่แตะต้องเลยตลอดตั้งแต่พบท่านเจ้าคุณ คราวนั้นไม่แตะต้องเลย ชนะเด็ดขาด” ตอนหลังมาได้เบ็นรัฐมนตรีจะสูบบุหรี่ก็กระป๋องก็ได้ต่อวัน คนเอามาให้ไม่ต้องซื้อก็ได้ คนชั้นนั้นแล้วคนมันอยากจะดูอยู่ด้วยซ้ำว่านายสูบอะไร จะคอยเอาไปให้แต่แกไม่สูบบุหรี่สบายใจดี ไม่ยุ่งยากลำบากเดือดร้อน คอก็ไม่แห้ง ไปไหนก็ไม่ต้องกังวลใจไม่ต้องสูบ

อีกคนหนึ่งคือคุณหลวงวิทิตกลชัย ก่อนนี้เคยเบ็นทหาร แต่โอนมาเบ็นตำรวจ แล้วไปเบ็นผู้ว่าราชการภาคพิษณุโลก ไปประชุมที่นครย่างกุ้ง ประชุมพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ไปประชุมแล้วก็กลับมาไปเชียงใหม่ ขาล่องลงมานั่งรถมาในห้องนอนด้วยกันกับอาตมาเลยถามว่า “เจริญพรคุณหลวงไปย่างกุ้ง

ไปประชุมมาได้อะไรมาบ้าง" คุณหลวงก็บอกว่า "ผมได้มากกว่าเพื่อน ได้ชัยชนะกลับมา" อาตมาก็บอกว่า "ได้ชัยชนะอะไรไปตีพม่าแตกหรือจึงได้ชัยชนะกลับมา" ถามไปอย่างนั้นคุณหลวงก็ยิ้ม "บอกไม่ใช่" แล้วก็เล่าให้อาตมาฟังว่า "ผมนี้มันนักสูบบุหรี่ ไม่ใช่บุหรี่ซิกาแรตนาสูบบุหรี่ตะพานโพมวนด้วยใบตอง ตัวขนาดเท่านี้" (ทำมือให้ดู) แล้วเวลาแกจะไปไหน ก็ต้องห่อโต ๆ คุณนายต้องจัดห่อไปให้ถ้าขาดไปแล้วต้องหงุดหงิดงุ่นง่าน ไม่เป็นอันพูดจาเลยทีเดียว คุณนายแกรู้ก็เลยห่อไปให้ ไปย่างกุ้งก็จัดห่อไปเป็นห่อใหญ่ กลัวจะไปขาดกลางคัน ทีนี้คุณหลวงมีอะไรมากระทบใจ คือแกเห็นพระสงฆ์จำนวน 1000 องค์ซึ่งลงมาจากที่พักเดินเข้าไปในสัตตบรรณคูหา ทำสังคายนาเดินเรียบร้อยเข้าไปไม่มีใครสูบบุหรี่เวลาฉันอาหารเสร็จ เดินออกมาจากโรงฉัน ไม่เห็นท่านสูบบุหรี่อันนี้เป็นภาพกระทบใจ ก็เลยนึกว่าเออนี่ พระตั้ง1000 องค์นี่ท่านไม่ยักสูบบุหรี่ แต่ตัวเรานี่มือหนีบไว้ตลอด ไอ้เรานี่ทำไมมันจึงต้องสูบตลอดเวลา เขาไม่สูบทำไมเขาอยู่ได้ เราไม่สูบทำไมจะอยู่ไม่ได้ นึกอย่างนั้นเข้าก็คิดได้ มาประชุมคราวนี้เอามันสักเรื่องหนึ่ง จะได้นำไปฝากญาติมิตรทางบางกอก แก

ก็ขึ้นไปบนที่พัก ไปเอาบุหรี่ห่อใหญ่ในกระเป๋าแล้วแอบไปทิ้งข้างหลังที่พัก มันมีหนองน้ำอยู่โยนโครมลงไปในหนองน้ำเลย บุหรี่ห่อนั้นนะ แล้วตั้งแต่นั้นมาแกก็ไม่สูบมันอีกต่อไป นี่แหละเขาเรียกว่าบุคคลตัวอย่างแห่งชัยชนะ ชนะบุหรี่ อันนี้ถ้าเราชนะบุหรี่ได้เราก็ชนะเหล้าต่อไปได้

บุคคลดื่มเหล้านี้ชนะได้ มีครูคนหนึ่งเมื่อแกไม่ได้บวชดื่มเหล้าทุกวัน บอกว่าไม่ดื่มไม่ได้ครูใหญ่ก็ดื่ม ถ้าไม่ดื่มครูใหญ่หาว่าไม่ใช่พรรคพวกกัน ต้องดื่มด้วยกัน เงินเดือนมันจะไม่ขึ้นนะถ้าไม่เป็นพวกกัน เมืองไทยเรามันเสียตรงนี้ ไอ้ตัวคดแล้วก็จะจูงเพื่อนให้คดไปเสียด้วย มันจึงลำบากกันใหญ่ทีนี้ก็เลยต้องไปดื่มกับเขา ต่อมาก็เลยไปบวช บวชที่วัดชลประทาน ฯ นี่ ความจริงครูคนนั้นเป็นนักเรียนร่วมชั้นกับอาตมาอายุเท่ากันแต่ว่าเพิ่งได้บวช เมื่ออาตมาเป็นอุปัชฌาย์ เพื่อนนักเรียนกันแท้ ๆ แต่ว่ามาบวชเมื่อเพื่อนเป็นอุปัชฌาย์ ทีนี้พอมาบวชแล้ว อาตมาก็อบรมกันฝึกฝนกันเทศน์กันทุกวันทุกคืน ผลที่สุดเวลาจะสึกก็บอกว่า "ผมสึกไปแล้วผมจะไม่ดื่มเหล้าเลย" อาตมาก็แกล้งบอกว่า "ไม่ดื่มครูใหญ่เขาจะรังเกียจเอา" แกก็บอกว่า "ไม่เป็นไร ผมจะลองดูว่า ไม่ดื่มมันจะอยู่ในสังคมได้ไหม" แล้วก็ออกไปทำงาน แล้วก็ไม่ได้ดื่ม เพื่อนก็กระแซะ

กระเช้าอย่างนั้นอย่างนี้พูดย้ำนั่นแหละ แกก็ไม่ยอมดื่มท่าเดียว 3 ปีแล้วไม่เคยแตะต้องเลย ตั้งแต่บวชมาแล้วแม่บ้านไปวัด แล้วก็บอกว่าคุณของดิฉันนี้ตั้งแต่ สึก ออกไปแล้ว เป็น คนละคน ดิฉันรู้สึกว่าเหมือนกับมีสามีใหม่อย่างนั้นแหละ หัวเราะแหะ คือ ไอ้สามีคนก่อนมันเมาเหล้า ไอ้สามีคนใหม่นะมันไม่เมา ก็เท่ากับได้สามีที่ดีคนหนึ่ง ที่เขากลับจิตกลับใจเพราะเห็นว่าสิ่งนั้นไม่มีประโยชน์แก่ชีวิตแกก็เลยทิ้งมันไปนี่ตัวอย่าง

เราก็เหมือนกันแหละ สมมติว่าใครมีอะไรอยู่ในตัว อะไรก็ตามเรื่องมันไม่ดีไม่งามทำให้เกิดความเสียหายแก่ ชีวิต แก่การงานใน ครอบครัวจนถึง งาน ส่วน รวมคือ ประเทศชาติ เราพยายามตัดสิ่งนั้นออกไปให้เป็น ตัวอย่างแก่ลูกแก่ หลาน ของเรา เราจะสอนลูกด้วยเรื่องอะไร เราต้องทำเป็นตัวอย่าง สอนเด็กเราก็ต้องทำให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง พยายามแก้สิ่งที่มันไม่เหมาะไม่ควร แก้ให้มันหมดไปเท่าที่เราสามารถจะแก้ได้ ชีวิตของเราก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี

คนเราเกิดมา ชาติหนึ่งไม่เท่าไรก็ตาย ตายแล้วเอาอะไรไปได้ ทรัพย์สินเงินทองข้าวของต่าง ๆ ทำตามหน้าที่เท่านั้นเองหาไว้ตามหน้าที่ ทิ้งไว้ในโลก เวลาตายเอาไปไม่ได้ไม่มีใครเอาไปได้ แต่ว่าสิ่งหนึ่งมันจะติดอยู่กับโลกนาน คือสิ่งที่

เราทำดีก็ติดอยู่กับโลก ชั่วก็ติดอยู่กับโลก เป็นประวัติติดไว้กับโลกตลอดกาลนาน ฉะนั้นเราต้องทำความดีติดไว้ฝากกับโลก ให้ลูกหลานอิ่มใจ เพื่อนฝูงอิ่มใจ ใครมาพบเข้า เออ คนนั้นเขาดีจะได้สบายใจ เราเองก็สบายใจ คนอื่นก็สบายใจเจริญทั้งนั้น จึงขอให้ได้คิดได้นึกไว้ในเรื่องนี้ตลอดเวลา จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน ก็คอยเตือนไว้ เราจะอยู่ด้วยความดี เราจะทำความดี เราจะไม่ปล่อยใจให้ตกไปในอำนาจฝ่ายต่ำเป็นอันขาด ชีวิตของท่านจะรุ่งโรจน์สมความปรารถนาดังที่ได้กล่าวมาเพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตสกิดใจแก่พวกเรา ทั้งหลาย ที่ได้มาประชุมกันในสถานที่นี้ก็เห็นว่าพอสมควรแก่เวลา ขอจบการแสดงปาฐกถาไว้เพียงเท่านี้

ในที่สุดนี้ขออ้างเอาคุณพระศรีรัตนตรัย คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อันเป็นสิ่งที่เราเคารพสักการะบูชาจงมาตั้งอยู่ในใจของท่านทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายมีใจซื่อตรงมีความอดทน รู้จักบังคับตัวเอง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ปรารถนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบขอให้สำเร็จในสิ่ง นั้นๆสมความปรารถนาด้วยการกระทำด้วยตัวของท่านเองจงทั่วกันทุก ๆ ท่าน เทอญ.

พิมพ์ที่สำนักพิมพ์รวมการพิมพ์ ตึก 3 ชั้น 2/18 หน้า ป.ท.บางซื่อ พระนคร